

# KEMI -TORNION AMMATTIKORKEAKOULU

”Hyvä Jumala mitä elämää!”

Tyttötyö apuna maahanmuuttajanaisten kotoutumisessa  
Tornion kaupungissa

Terttu Mäkimartti

Sosiaalialan koulutusohjelman opinnäytetyö  
Lastensuojelu ja erityiskasvatus  
Sosionomi (AMK)

KEMI 2012

## TIIVISTELMÄ

<b>Tekijä:</b>	Terttu Mäkimartti
<b>Opinnäytetyön nimi:</b>	”Hyvä Jumala mitä elämää” Tyttötyö apuna maahanmuuttajanaisten kotoutumisessa Tornion kaupungissa
<b>Sivuja (+liitteitä):</b>	47 (3)
<p><b>Opinnäytetyön kuvaus:</b> Opinnäytetyössäni kuvaan monikulttuurista tyttötyötä, jota tehdään Tornion kaupungin nuorisotoimissa eri toimijoiden kanssa. Yhteistyömme koskee maahanmuuttajanaisten kanssa tehtävää työtä. Haastattelussa selvitän, miten työmme on vaikuttanut naisten kotoutumiseen.</p> <p><b>Teoreettinen ja käsitteellinen esittely:</b> Työni teoriaosassa käsittelen tyttötyötä, eri toimintamuotoja ja sitä miksi sitä tehdään. Tuon esille maahanmuuttoa, sen taustoja ja haasteita kotoutumistyössä. Määrittelen maahanmuuttoa koskevat yleiset käsitteet ja sen erilaisia työmenetelmiä Osallisen Suomessa- ja Vantus-hankkeiden kanssa tehtävässä yhteistyössä.</p> <p><b>Metodologinen esittely:</b> Opinnäytetyöni pohjautuu kvalitatiiviseen, laadulliseen tutkimusmenetelmään. Tein opinnäytetyöhöni ryhmähaastattelun kahdelle maahanmuuttajanaishalle saadakseni tietoa tyttötyön ja hankkeiden tekemästä yhteistyön merkityksestä heidän elämässään ja suomen kielen oppimisen tukemisessa. Aineiston analyysissä käytän narratiivista, kerronnallista lähestymistapaa. Tarkoitukseni on pohtia mitä tietoa kertomukset tuovat esille ja miten ne kuvaavat naisten nykyistä sosiaalista elämää.</p> <p><b>Keskeiset tutkimustulokset ja johtopäätökset:</b> Maahanmuuttajien määrä nousee vuosi vuodelta ja palveluiden tarjonta ei saavuta kaikkia asiakkaita heidän tarvitsemallaan tavalla. Asiakkaina he kokevat, että monien asioiden ja päätösten odottaminen vie liikaa aikaa. Monikulttuurisessa työssä on noussut esiin, että monet maahanmuuttaja-asiakkaat kokevat hankkeiden tuomien etujen loppuvan niiden päätyttyä. Työssäni olen saanut vahvistusta siihen, että työn pysyvyydellä saadaan aikaan paljon positiivisia tuloksia ja yhteiskunnallisesti merkittäviä säästöjä.</p>	
<b>Asiasanat:</b> Tyttötyö, kotoutuminen, maahanmuutto, maahanmuuttajanaiset, monikulttuurisuus	

## ABSTRACT

<b>Author :</b>	Terttu Mäkimartti
<b>Title:</b>	"Oh My God, what kind of life is this" Social work with girls supporting immigrant women in social integration in Tornio town.
<b>Pages (+ attachments):</b>	47 (3)
<p><b>Thesis description:</b> In my bachelor's thesis I describe multicultural social work with girls in the youth work in Tornio town with cooperation partners. Our cooperation includes the social work with immigrant women. In my group interview I clarify how our work has effected on women's social integration.</p> <p><b>Theoretical and conseptual framework:</b> In the theoretical part of the thesis I talk about social work with girls, why do we do it and what are the various forms of it. I discuss what immigration is, what backgrounds and challenges is included in social integration. I define what the general concepts of immigration are, it's different kind of working methods and the cooperation with projects Osallisena Suomessa and Vantus.</p> <p><b>Methodological summary:</b> The method of my thesis is qualitative. I interviewed two immigrant women in a group interview. I want to find out how does the cooperation between social work with girls and the projects has affected their lives and learning Finnish language. I have analyzed the data by applying narrative approach. My purpose is to reflect what kind of information I get from the stories and how they describe women's social life today.</p> <p><b>Main results and conclusions:</b> The amount of immigrants is increasing year after year but the social service does not achieve all the clients in the way they need. The clients think that it takes too long time to wait for decisions in many cases. Many immigrants think that the advantage of the projects end while the projects come to an end. In my work I have experienced that when you can provide permanent social services you shall get many positive results and social savings.</p>	
<p><b>Key words:</b> Social work with girls, integration, immigration, immigrant women multiculturalism</p>	

TIIVISTELMÄ  
ABSTRACT  
SISÄLTÖ

1 JOHDANTO .....	5
2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA JA METODOLOGINEN OSUUS .....	7
2.1 Opinnäytteen toteutus tavoite ja tarkoitus .....	7
2.2 Aineiston hankinta ja analyysi .....	8
2.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys .....	9
3 TYTTÖTYÖ.....	10
3.1 Sosiaalinen ja toiminnallinen tyttötyö.....	10
3.2 Monikulttuurinen tyttötyö .....	19
3.3 Miksi tyttötyötä tehdään? .....	10
4.TAUSTAA MAAHANMUUTOSTA.....	10
4.1 Käsitteet.....	12
4.2 Pakolaistyö Tornion kaupungissa.....	18
5.MAAHANMUUTTAJIEN KOTOUTUMINEN .....	25
5.1 Mitä kotouttaminen tarkoittaa? .....	18
5.2 Kotoutuminen Tornioon.....	19
6 HAASTEET MONIKULTTUURISESSA KOTOUTUMISTYÖSSÄ .....	21
6.1 Toisen kulttuurin ymmärtäminen .....	21
6.2 Tunteiden kohtaaminen .....	22
6.3 Sanaton viestintä .....	23
7 TYTTÖTYÖN YHTEISTYÖHANKKEET .....	25
7.1 Osallisena Suomessa-hanke .....	25
7.2 Vantus-hanke.....	26
8 TUTKIMUKSEN KOKEMUSPERÄISYYS .....	28
8.1 Haastattelu.....	28
8.2 Toimet lähtömaassa ennen matkaa.....	28
8.3 Kotoutumiseen liittyvät ongelmat.....	29
8.4 Tirlittanin ja hankkeiden merkitys kotoutumisessa.....	31
8.5 Kulttuurierot.....	32
8.6 Liikkuminen ja vapaa-aika .....	34
9 POHDINTA .....	37
LÄHTEET .....	43
LIITTEET .....	43

## 1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni käsittelee monikulttuurista tyttötyötä Tornion kaupungin nuorisotoimessa. Tyttötyötä tehdään talossa, joka on nimeltään Tirlittan – Talo tytöille. Olen ollut mukana tyttötyön suunnittelussa ja työn toteutuksessa marraskuusta 2010 alkaen. Teemme tyttötyötä parityöskentelynä erilaisten ryhmien kanssa, koska kasvatusvastuun jakaminen toisen aikuisen kanssa helpottaa työtä. Tyttötyötä tehdään valtakunnallisesti useassa kaupungissa Setlementtiliitto ry:n toimesta ja lisäksi useilla paikkakunnilla tyttötyö on osa nuorisotoimen työtä. Torniossa tyttötyö on sukupuoli- ja kulttuurisensitiivistä ja voimaannuttavaa työtä 12 – 25 vuotiaiden tyttöjen kanssa. Tyttötyö on nuorisotyötä ja samalla naisiin kohdistuvaa työtä, jossa huomioidaan sukupuolen yhteiskunnallinen merkitys. Tämä työ on suunnattu ja sovellettu erityisesti tytöille ja naisille, huomioiden heidän erityistarpeensa ja kehityksensä ominaispiirteet. (Räisänen 2004, 84.)

Opinnäytetyöni lähtökohtana on ollut tyttötyö monikulttuuristen naisten kanssa. Heidän kanssaan työskentely on avannut nuorisotoimeen uusia ajatuksia ja toimintamalleja. Olen tehnyt työtä maahanmuuttajalasten- ja nuorten kanssa pitkään. Vuosien aikana kehittyi idea aloittaa tyttötyö ja liittää siihen yhdeksi työmuodoksi myös monikulttuurinen työ.

Opinnäytetyöni nimi ”Hyvä Jumala mitä elämää” tulee suoraan lainauksesta, jonka lausui suomalainen vanhempi nainen monikulttuurisessa tapahtumassa Tirlittanissa. Tapahtumaan osallistui yhteensä 47 naista ja tyttöä useasta eri maasta. Paikalle oli kutsuttu myös suomalaisia naisia luennoimaan toiminnastaan ja työstään eri järjestöissä. Tuon lausahduksen kuultuani, musiikin, laulun ja tanssin pauhatessa taustalla, katsoin parhaaksi selittää suomalaiselle naiselle, mitä maahanmuuttajanaishille merkitsee tällainen yhteen kokoontuminen ja sen tuottama ilo. Kerroin, että tässä talossa naiset voivat olla vapaasti, riisua huivit, kertoa huolistaan ja iloistaan, siitä, mitä on olla nainen vieraassa maassa. Halusin heidän ymmärtävän, että jos työllämme pystymme auttamaan pois sosiaalitoimen asiakkuudesta tai yhden lääkäriissä käynnin vähemmäksi sillä, että he tuntevat olevansa hyvinvoivia, hyväksytyjä ja oikeassa paikassa, on työmme onnistunut myös yhteiskunnallisesti ajatellen. Olemme tukeneet heitä kielen opiskelussa, saamaan työharjoittelupaikkoja eri yrityksiin ja vain olemaan läsnä, kun he meitä tarvitsevat. Lisäsin vielä, että moni heistä on tavallinen veronmaksaja, niin kuin mekin. Tämä rouvan

lausahdus on muuttunut mielessäni pelkästään positiiviseksi lausahdukseksi, joka kuvaa työtämme hyvin.

Tirlittan on paikka, johon kokoonnumme kolme kertaa viikossa eri tyttö- ja naisryhmien kanssa. Talollamme käy niin suomalaisia, kuin maahanmuuttajanaisia ja - tyttöjä. Yksi näistä päivistä on monikulttuurinen päivä naisille ja tytöille, jolloin talolla ei ole ikärajaa. Teemme monikulttuurista tyttötyötä yhteistyössä muun muassa Osallisena Suomessa- ja Vantus-hankkeiden kanssa. Olemme kutsuneet tähän ryhmään myös nuoria suomalaisia tyttöjä tuomaan oman osuutensa yhdessä tekemiseen ja tukemaan maahanmuuttajanaisten suomen kielen oppimista.

Perehdyn opinnäytetyössäni monikulttuuriseen tyttötyöhön eri-ikäisten naisten kanssa. Monikulttuurinen työ on yksi vastuualueeni Tornion nuorisotoimessa ja olemme pyrkineet kehittämään sitä eri yhteistyökumppaneiden kanssa. Osallisena Suomessa - ja Vantus-hankkeet ovat olleet tärkeimpiä yhteistyötahoja maahanmuuttajanaisten kotoutumisessa Kemi-Tornion alueella. Tämän yhteistyön myötä tuli esiin ajatus siitä, miten voimme jatkaa tätä hyvin alkanutta työtä jatkossa, kun hankkeet päättyvät.

Opinnäytetyössäni halusin selvittää, miten olemme onnistuneet työssämme ja mitä vielä on tekemättä. Tein ryhmähaastattelun kahdelle naiselle, jotka toivat esiin ajatuksiaan tyttötyöstä Suomessa ja kotoutumisesta. Halusin pohtia naisten kanssa sitä, mitä yhteistyömme on saanut aikaan heidän perheidensä elämässä ja varsinkin sitä, miten he haluaisivat tätä työtä kehittää.

## 2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA JA METODOLOGINEN OSUUS

### 2.1 Opinnäytteen toteutus, tavoite ja tarkoitus

Opinnäytetyöni pohjautuu kvalitatiiviseen, laadulliseen tutkimusmenetelmään. Käytän erilaisia tutkimuskäytäntöjä, teen haastattelun, tutkin ja puntaroin luonnollisia tilanteita tyttötyössä, kuvaten todellista elämää kokonaisvaltaisesti. Haastatteluiden perusteella voin tulkita työmme aikaansaannoksia ja vaikuttavuutta totuudenmukaisesti. Tutkimussuunnitelma on toteutettu joustavasti ja se on muuttunut työn edetessä. (Hirsjärvi ym. 1997, 160.) Opinnäytetyötäni varten haastattelen kahta maahanmuuttajanaista, ja kerään tietoa ja aineistoa ryhmähaastattelulla. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tavoitteena on tutkimuskohteen toimintakentän ymmärtäminen ja sen ainutlaatuisuus (Hirsjärvi ym. 1997, 176–177).

Opinnäytetyössäni esittelen nuorisotoimen tyttötyötä ja sitä, miten olemme toteuttaneet työtä maahanmuuttajanaisten, ja -tyttöjen sekä heidän perheidensä kanssa. Haastattelussa halusin saada selville, miten naiset ovat kokeneet yhteistyömme eri toimijoiden kanssa ja mitä ajatuksia se heissä on herättänyt. Tyttötyöllä pyrimme vaikuttamaan naisten parempaan kotoutumiseen, tukemalla heidän kielen oppimista, saamaan heidän perheilleen uusia harratuksia ja löytämään mielekkyyttä vapaa-aikaan. Työssäni tuon esiin myös kahden hankkeen Osallisena Suomessa- ja Vantus-hankkeen kanssa tehtävän yhteistyön tyttötyössä.

### Tutkimuskysymykset

1. Mikä vaikutus monikulttuurisella tyttötyöllä on ollut maahanmuuttajanaisten ja heidän perheidensä kotoutumiseen?
2. Saavatko maahanmuuttajaperheet mielestään riittävästi apua kotoutumiseen liittyvissä ongelmissa?

## 2.2 Aineiston hankinta ja analyysi

Haastattelun pohjana käytin ryhmähaastattelua. Kerroin haastateltavilleni, että haluan heidän kertomuksiansa avulla selvittää mitä tyttötyö on merkinnyt heidän elämässään. Sovin molempien haastateltavieni kanssa, että teen haastatteluni työpaikallani Tornion nuorisotoimistossa. Heille molemmille tämä paikka oli hyvä, koska se sijaitsee lähellä heidän kotejaan. Laadin kysymykseni tyttötyöhön, kotoutumiseen, kulttuurierojen sekä nuorisotoimen ja hankkeiden yhteistyöhön liittyen. Nauhoitin haastattelun ja sen kesto oli yksi ja puoli tuntia. Valitsin haastattelun ajankohdaksi maanantai-illan, jolloin työpaikalla ei ole muita työntekijöitä, joten emme tulleet häirityiksi haastattelun aikana.

Alkukyselyni mukaan kaksi haastateltavaa maahanmuuttajanaista halusivat vastata kysymyksiini yhdessä, joten kutsuin heidät haastatteluun yhtä aikaa. Tätä haastattelumuotoa Sirkka Hirsjärvi (2007) kuvaa ryhmähaastatteluksi, jossa samalla saadaan tietoja usealta henkilöltä yhtä aikaa. Tämä haastattelumuoto on erityisen käyttökelpoinen silloin, kun voidaan ennakoida, että haastateltavat arastelevat haastattelua. (Hirsjärvi ym. 2007, 205 -206.) Uskon, että molemmille naisille haastattelu oli jännittävä, koska he pelkäsivät tekevänsä virheitä puhuessaan suomea.

Ryhmähaastattelussa on hyvää myös se, että ryhmä voi auttaa väärinymmärrysten korjaamisessa ja se, että ryhmän jäsenet tuntevat toisensa. Tämä haastattelumuoto on erityisen hyvä, kun tutkitaan ryhmien kulttuuria, näkemyksiä ja arvoja. (Hirsjärvi ym. 2007, 206.) Ryhmähaastattelun suositellaan rajoittuvan kahteen tai kolmeen henkilöön, sillä useamman henkilön äänet nauhoitetussa haastattelussa sekoittuvat helposti. Teemahaastattelun kestoksi suositellaan tunnista kahteen tuntiin. (Hirsjärvi ym. 2007, 206.)

Aineiston analyysissä käytän narratiivista, kerronnallista lähestymistapaa. Tarkoituksenani on pohtia mitä tietoa kertomukset tuovat esille ja miten ne liittyvät naisten nykyiseen sosiaaliseen elämään. Tavoitteena on ymmärtää heidän tarinansa ja myös eikielellinen viestintä. Opinnäytetyöni pohjautuu narratiiviiseen analyysiin, koska sitä voidaan hyödyntää hyvin myös haastatteluiden tekemisessä. Uskon, että varsinkin maahanmuuttajanaisten kanssa tarinan kertominen ja elämänmuutoksista selviäminen auttavat eheytymään, löytämään uusia voimavaroja. Narratiivista lähestymistapaa määritellään ihmisen kertomukseksi, joka sisältää tapahtumat ja kerrontatyylin ja kielen avulla kertoja tekee kokemuksen ymmärrettäväksi kuulijalle. Narratiivinen aineisto voi olla puhetta ja kirjoitettua tekstiä tai ei-sanallista viestintää. (Vuokila-Oikkonen 2002.)



### 2.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Kaikkia tutkimuksia tehdessä pyritään välttämään virheiden syntymistä, mutta siitä huolimatta tutkimuksen luotettavuus ja pätevyys vaihtelevat. Kaikissa tutkimuksissa pyritään arvioimaan tutkimuksen luotettavuutta. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta lisää tutkijan tarkka selostus siitä, miten tutkimus on edennyt ja miten se on toteutunut. Luotettavuutta lisäävät myös tarkat henkilöiden, paikkojen ja tapahtumien kuvaukset. (Hirsjärvi ym. 2007, 226 – 227.)

Huomioin eettisyyden opinnäytetyössäni, erityisesti ryhmähaastattelussa. Kerroin haastateltavilleni naisille ennen haastattelun alkua, että minua sitoo vaitiolovelvollisuus, joka on määritelty laissa (22.9.2000/812 1§). En myöskään paljasta heidän henkilötietojaan opinnäytetyössäni ja tuhoan äänittämäni materiaalin heti, kun olen saanut valmiiksi tutkintoni. Haastateltavani esiintyvät tässä tehtävässä nimillä Nainen 1 ja Nainen 2.

### 3 TYTTÖTYÖ

#### 3.1 Sosiaalinen ja toiminnallinen tyttötyö

Tyttötyö aloitettiin Torniossa, talossa, joka sai nimekseen Tirlittan Oiva Paloheimon (1953) kirjoittaman satukirjan päähahmon mukaan. Kirjassa Paloheimo kuvaa lapsen tunteja, ja sitä, kuinka yksinäinen Tirlittan itkee sisäänpäin, koska hän on sisältä märkä ja tarvitsee sen vuoksi paljon nenäliinoja, tusinan päivässä, kuivatakseen sydämensä (Paloheimo 1953, 64). Aloitimme Torniossa tyttötyön marraskuussa 2010. Tämä tyttötyönmuoto sai alkunsa tarpeesta tehdä tasa-arvoista ja ennaltaehkäisevää työtä 12 – 25 vuotiaiden tyttöjen hyväksi.

Useilla nuorisotiloilla ovat pojat pääasiallisia kävijöitä, joten ajatuksena oli tuoda vastaavanlaista toimintaa myös tytöille. Olemme tehneet alusta alkaen yhteistyötä Tornion kaupungin sosiaalitoimen työntekijöiden ja Tornion seurakunnan nuorisotyönohjaajien kanssa. Näillä molemmilla yhteistyötoimijoilla on myös omat toimintapäivänsä Tirlittanissa, jolloin nuorisotoimen henkilökunta ei ole paikalla. Noin vuosi sitten aloitimme monikulttuurisen tyttötyön yhteistyönä Osallisena Suomessa – ja Vantus – hankkeiden kanssa. Olemme pyrkineet tekemään tyttötyötä toiminnallisesti. Olemme kuunnelleet ja toteuttaneet tyttöjen ja naisten toiveita toiminnassa. Mielestämme on tärkeää kuunnella asiakkaiden mielipiteitä ja toiveita, jotta toiminta olisi heille mielekästä.

Sosiaalinen ja toiminnallinen nuorisotyö pyrkii osallistamaan lapset ja nuoret oman elämänsä aktiivisiksi toimijoiksi myös lähiyhteisössään ja yhteiskunnassa. Uusia toimintamalleja nuorisotyöhön saadaan erilaisten projektien ja hankkeiden avulla. Sosiaalinen nuorisotyö etsii kohteekseen nuoria, joiden katsotaan olevan erityisesti sen tarpeessa. Tyttötyössä pyritään toiminnallisen ja sosiaalisen nuorisotyön avulla kehittämään nuoren myönteisiä voimavaroja. Työn toimintamalli perustuu tilanteille, toiveille ja tavoitteille, jotka ovat työlle asetettu. (Linnossuo 2004, 5 - 7.)

Sukupuolisensitiivisessä, sosiaalisessa nuorisotyössä pyritään purkamaan, avaamaan ja laajentamaan sukupuolirooleja sekä sukupuolittuneita käyttäytymismalleja. Tyttöjen kanssa voidaan pohtia ja etsiä jokaiselle omannäköistä tapaa olla tyttö. Omien voimavarojen tunnistaminen ja oman vahvuuden löytäminen on kasvua omannäköiseksi tytöksi ja naiseksi. (Mulari & Eischer 2012, 10.) Teemme tyttötyössä yhteistyötä sosiaalitoimen

ja seurakunnan lisäksi lähiseudun nuorisokotien, yläkoulun oppilashuollon työntekijän ja erityisopettajan kanssa, tavoittaaksemme juuri ne tytöt, jotka meitä tarvitsevat. Yläkoululla olemme aloittaneet uudenlaisen työmuodon ujojen ja hiljaisten tyttöjen kanssa. Tapaamme tytöt joka toinen viikko heidän omalla koulullaan. Työmme toimintamalli perustuu Mari Lankisen (2011) kehittämään Voimaneidot – ryhmätyöskentelyyn, joka tukee tyttöjä voimavarakeskeisesti ja ennaltaehkäisevästi. Tärkeää tässä työssä on tukea ujojen ja hiljaisten tyttöjen omaa tapaa tuoda esiin oma tahto. Tämä ryhmätyömalli soveltuu hyvin yli 13 vuotiaille tytöille.

Olemme käyttäneet tyttötyössä ”itsensä näkemisen” apuna myös valokuvausta ja videointia. Olemme halunneet tyttöjen katsovan itseään uusin silmin, löytämään itsestään kauniin puolen. Tirlittanissa on Miina Savolaisen kirja ”Maailman ihanin tyttö”, jota olemme katselleet usein yhdessä. Savolaisen kehittämän voimaannuttavan valokuvauksen avulla pyritään saamaan aikaan yksilön tai ryhmän voimaantumisprosessi. Tämä on sosiaalipedagoginen menetelmä, joka vaatii pitkän koulutuksen. Oulun tyttöjen talolla olemme saaneet tutustua menetelmään ja omassa työssämme käyttäneet sitä harrastuksen tavoin, valokuvaamalla toisiamme. Voimaantumisen keskeinen idea on se, ettei toista ihmistä voi voimauttaa, vaan voimaantuminen lähtee ihmisestä itsestään. Voimauttavan valokuvaprosessin avulla opetellaan vastavuoroista, tasavertaista tapaa kohdata oma asiakas. Menetelmän keinoin opitaan löytämään ja tekemään näkyväksi arjessa piiloon jäävä, jokin hyvä, arvokas ja tytölle merkityksellinen asia. (Savolainen 2008.) On ollut hienoa huomata Tirlittanin tyttöjen mielenkiinnon heräävän valokuvausta kohtaan. Usealla heillä on nykyisin oma järjestelmäkamera ja he ovat käyneet myös koulutuksessa, jossa opetettiin valokuvauksen teknillistä puolta.

Voimaneidot - ryhmän tavoitteena on tukea tyttöjä murrosiän kehityskriisissä, tulemaan omaksi itsekseen, mikä on yksi haastavista tehtävistä ohjaajalle. Ryhmätyöskentelyn aikana pohditaan kysymyksiä ”Millainen minä olen ja mitä eri puolia ja mitä vahvuuksia minussa on? Miten ilmaisen tahtoani, suuttumustani?” Ryhmä antaa tytöille mahdollisuuksia tutustua omiin, sekä hyviin, että haastaviin puoliin. (Lankinen 2011, 9.) Jokainen ryhmätyöskentely, joita on yhteensä 10 kertaa, kestää puolitoistatuntia ja se tapahtuu aina tyttöjen kouluaikaan. Olemme tehneet Voimaneito - harjoitteita myös Tirlittanissa erilaisten tyttöryhmien kanssa. Olemme aikuisina läsnä, silloin kun tytöillä on esimerkiksi koulunkäyntivaikeuksia, ongelmia ystävyssuhteissa tai tarve muuten tulla

kuulluksi. Toiminnallisina menetelminä olemme käyttäneet yhdessä tekemisen eri muotoja. Olemme opetelleet erilaisia arjen taitoja, kuten ompelua, kutomista ja leipomista. Lisäksi olemme tehneet jalka- ja käsihoitoja kotikonstein, käyneet kiipeilemässä, retkeilleet sekä toteuttaneet tyttöjen omia, erilaisia toiveita toiminnassa.

Tyttötyön tarkoituksena on antaa tytöille myös tietoa erilaisista naiseuteen liittyvistä asioista. Olemme muun muassa keskustelleet seksuaalisuuden portaista, siitä miten seurustelussa voidaan edetä harkiten ja itseään säästäen. Olemme käyneet usein keskustelua ja turvallisesta nettikäyttäytymisestä, pedofiliasta ja sivunneet aihetta teiniraskauksista, ja siitä huolesta, mitä raskaus nuorella iällä tuo tullessaan ja miten se vaikuttaa tytön elämään. Amerikkalaisessa sosiaalityön artikkelissa on tutkittu teiniäitien kouluttautumista ja sitä miten usein koulu jää kesken raskauden myötä. Tutkimusten mukaan vain 50 prosentilla teiniäideistä on tutkinto, kun heitä verrattiin samanikäisiin tyttöihin, jotka eivät ole olleet raskaana. Näillä tytöillä 90 prosentilla on suoritettu tutkinto. Yhteistyöllä sosiaalitoimen, opettajien, ohjaajien ja sairaanhoitajien kanssa on aloitettu uudenlainen koulutusohjelma. Ohjelman avulla on autettu näitä teiniäitejä menestyksellisesti putoamasta pois koulusta. (Social Work today 2012.)

### 3.2 Monikulttuurinen tyttötyö

Monikulttuurisuudella tarkoitetaan eri kulttuurien yhdessä eloa tasa-arvoisesti rinnakkain. Monikulttuurista nuorisotyötä tehdään muun muassa kulttuurien, syrjinnän, vähemmistöjen ja väkivallan herättämien kokemusten ja tunteiden parissa. (Linnossuo 2004, 21.) Moniarvoisuus ja monikulttuurisuus tarkoittavat yhteiskunnassa erilaisten taipumuksien, erilaisten ominaisuuksien ja erojen arvostamista (Cantell 2000, 9).

Monikulttuurisessa tyttötyössä olemme kohdanneet useasta maasta tulleita tyttöjä ja naisia. Heidän kanssaan työn toimintamalli on samansuuntainen kuin muukin nuorisotoimen tyttötyö. Kokoonnumme monikulttuuriseen tyttötyöhön keskiviikko iltapäivisin ilman ikärajaa. Tässä ryhmässä ikähaitari on 3 – 60 vuotiaat tytöt ja naiset. Keskiviikon myöhempään illan ryhmään on suunnitteilla Voimaneito -ryhmän kaltaista toimintaa yli 16 vuotiaille maahanmuuttajatyttöille. Tämä tarve tyttöjen tukemiseen on lähtenyt heidän äideiltään ja opettajaltaan. Tärkeänä osana monikulttuurista tyttötyötä ovat olleet Vantus – ja Osallisena Suomessa – hankkeet. Kulttuuri merkitsee aina erilaista tapaa ol-

la ja elää ja niitä määrittävät muun muassa nuorisokulttuurit, erilaiset elämäntavat, seksuaalinen suuntautuminen tai yhteiskunnallinen osallistuminen. Nuorten identiteetin muodostumisessa näillä erilaisilla kulttuureilla saattaa olla erittäin merkittävä rooli, siksi jokainen tyttö tulee kohdata ainutkertaisena yksilönä. (Mulari & Eischer 2012, 10.)

Teemme tyttötyötä nuorisotoimessa parityönä, sillä varsinkin ryhmätyön jälkeinen keskustelu onnistumisista ja uusista tavoitteista tuovat uusia ajatuksia, kun asioita voi pohtia yhdessä. Mari Lankinen (2012) kirjoittaa Voimaneito - kirjassaan, että suunnittelu ja ratkaisujen tekeminen yhteistyönä ovat näin hedelmällisempää. Harjoituksia ja ryhmäkertoja on mielekkäämpi suunnitella yhdessä, samoin ryhmätilanteiden purkua jälkikäteen on hyvä pohtia vaihtamalla mielipiteitä toisen kanssa. (Lankinen 2012.)

Monikulttuurisen tyttötyön toiminnan suunnittelussa tulee olla tärkeänä osana nuorten omat toivomukset ja lähtökohdat. Tämän työn pitäisi perustua tyttöjen jokapäiväisiin tarpeisiin. Ei ole tarkoitus eriyttää monikulttuurisia tyttöjä omaksi ryhmäksi kantaväestöstä. Tytöt toivovat itse, että saisivat ystäviä yli kulttuurirajojen, ja ryhmässä voitaisiin tukea tyttöjen vertaissuhteita toimimalla yhdessä. (Honkasalo 2011, 222–223.)

### 3.3 Miksi tyttötyötä tehdään?

Usein nuorisotilojen kävijät ovat poikia ja tilojen sisustus on pitkälle suunniteltu poikien näkökulmasta. Tytöt ovat tiloilla vähemmistönä ja usein toiminnan sivustaseuraajia. Torniossa tyttöjen passiivisuus nuorison tilatoimintaa kohtaan koettiin haasteeksi. Yhteistyöllä eri toimijoiden kanssa saimme aikaan tilan, joka on tyttöjen näköinen tila ja avoinna vain tytöille. Tyttötyön tilat ovat paikkoja, joihin voidaan kokoontua yhdessä tyttöjen kanssa juttelemaan, harrastamaan tai viettämään aikaa. Nuorten omaehtoisuus ja osallisuus ovat tärkeitä tekijöitä toiminnallisessa ja yhteisöllisessä tyttötyössä. Parhaimmillaan tyttötyö avaa nuorille oivalluksia ja väyliä kohti omannäköistä identiteettiä ja kiinnostuksen kohteiden löytämistä. Tyttötyössä tyttöjä ja naisia kannustetaan pohtimaan sitä, miten he voivat vaikuttaa omaan elämäänsä, yhteisöönsä ja yhteiskuntaan. (Mulari & Eischer 2012 8 - 9.) Olemme työssämme halunneet löytää väyliä, missä tytöt voivat olla omia itseään, omine tunteineen ja aikuisena olemme tarvittaessa tukena.

Työssämme kuulemme tai luemme lehdistä tai netistä, kuinka tyttöjen huostaanotot ovat lisääntyneet, samoin tyttöjen väkivaltainen käyttäytyminen. Lääketieteen lisensiaatti Essi Ilomäen tuoreen väitöstutkimuksen mukaan perheväkivallan lisääntyminen lisää tyttöjen käytöshäiriöitä. Tytöt, joita on lyöty tai pahoinpidelty perheessä, käyttäytyvät itse samoin. Lisäksi erossa asuminen toisesta biologisesta vanhemmasta lisää käytöshäiriöitä tytöillä. Tutkimuksessa ei havaittu pojilla vastaavia ongelmia. Tytöillä runsas alkoholin käyttö lisää riskiä itsemurhaan tai itsensä vahingoittamiseen viiltelyllä, sekä altistaa enemmän mieliala- ja ahdistushäiriöihin. Tutkimusryhmässä oli 500 nuorta. (STT 2012.)

Voima-neidot ryhmässä pyritään löytämään keinoja purkaa omaa aggressiotaan. Kasvun kannalta on tärkeää, että aggressio suunnataan ulospäin. Nuorille painotetaan, että kaikki tunteet ovat sallittuja, mutta tunne on aina eri asia, kuin teko. Tärkeää on, ettei vahingoita itseään tai muita, eikä tee mitään peruuttamatonta. Voimaneidot-ryhmät ovat osa perus- ja erityisnuorisotyötä, jossa nuorelle tytölle tarjotaan nähdäksi ja kuulluksi tulemisen kokemuksia ja häntä tuetaan naiseksi kasvamisessa. Aikuinen voi omalla esimerkillään osoittaa, että nuori on tärkeä ja hän ansaitsee tulla huomioduksi ja aikuinen kuuntelee häntä. (Lankinen 2011, 25, 45.)

Voimaneito-ryhmässä tai monikulttuurisissa iltapäivissä on ystävien tuki ja yhdessä tekeminen tärkeää. Vertaisryhmässä nuoren on hyvä pohtia omia ajatuksiaan, mielipiteitään ja kokemuksiaan. Monet sosiaalista nuorisotyötä tekevät tahot järjestävät aktiivisesti erilaisia tyttöryhmiä. Naisilla on vahva, kautta aikojen, ollut tarve kokoontua yhteisen toiminnan, kuten käsitöiden, keskustelujen ja naiseuteen liittyvien asioiden pariin. Tyttötyö ja tyttöryhmät ovat erityisen tärkeitä, etenkin monikulttuurisessa nuorisotyössä. (Lankinen 2011, 50.)

Olemme työparini kanssa käyneet molemmat Mari Lankisen kehittämän Voimaneito-koulutuksen. Koulutuksesta on apua ennaltaehkäisevässä tyttötyössä, jossa pyritään opettamaan tytöille oman voiman haltuunottoa.

## 4 TAUSTAA MAAHANMUUTOSTA

### 4.1 Käsitteet

Maahanmuuttajalla tarkoitetaan yleisesti kaikkia niitä Suomeen muuttavia henkilöitä, jotka tulevat maahan pysyvässä tarkoituksessa ja, jotka rekisteröidään kunnan asukkaiksi. Osa maahanmuuttajista on ulkomaalaista syntyperää, osa syntyperäisiä tai siihen rinnastettavia suomalaisia, jotka palaavat tänne asuttuaan välillä jossakin muussa maassa. (Rapo 2011.) Maahanmuuttaja-termiä käytetään yleiskäsitteenä kaikista Suomessa asuvista ulkomaalaistaustaisista ihmisistä (Allinen-Calderon ym. 2011, 3).

Pakolainen on henkilö, joka on kansainvälisen suojelun tarpeessa. Yleiskielessä pakolaisella viitataan usein kaikkiin niihin, joilla on suojeluperusteinen oleskelulupa. (Pakolaisneuvonta.) Pakolaisuuden syynä ovat useimmiten sisällissodat ja kansalaisoikeuksien loukkaus, jotka kohdistuvat etniseen, poliittiseen tai uskonnolliseen ajatteluun. Syynä poismuuttoon omasta maasta voi olla myös luonnonkatastrofit ja nälänhätä. (Räty 2004, 17.)

Suomi ottaa vastaan tietyn määrän pakolaisia, jotka valikoidaan suoraan ulkomailta, esimerkiksi pakolaisleireiltä. Suomeen tulevien kiintiöpakolaisten määrä on vuodesta 2001alkaen 750 henkilöä vuodessa. YK:n pakolaisjärjestön, UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees), kautta tuleville kiintiöpakolaisille myönnetään Suomessa pakolaisstatus. Suurin osa viime vuosina Suomeen tulleista kiintiöpakolaisista on ollut myanmarilaisia, irakilaisia, kongolaisia ja iranilaisia. (Pakolaisneuvonta 2012.) Suomi pyrkii vastaanottamaan pakolaiskiintiössä kokonaisia perheitä tai perhekokonaisuuksia. Pakolaiskiintiöstä varataan vuosittain kymmenesosa kiireisille tapauksille ja sellaisille henkilöille, joiden UNHCR on arvioinut olevan kiireellisen uudelleen sijoittamisen tarpeessa. Suomi valitsee nämä hätätapaukset UNHCR:n asiakirjojen perusteella. (Maahanmuuttovirasto 2012.)

Turvapaikanhakija on henkilö, joka hakee turvaa vieraasta valtiosta. Henkilö, joka hakee turvapaikkaa Suomesta voi hakea sitä heti rajalle tullessaan tai myöhemmin maahan tulon jälkeen poliisilta. Turvapaikanhakijalle voidaan myöntää pakolaisstatus, joka perustuu henkilökohtaiseen vainoon. Hänelle voidaan myöntää oleskelulupa myös

toissijaisen suojelun perusteella, kun häntä uhkaa epäinhimillinen kohtelu kotimaassaan. Oleskeluluvan voi saada myös humanitaarisen suojelun perusteella, mikäli lähimmäisissä uhataan oikeudenloukkauksella tai hän voi joutua erottelemattoman väkivallan kohteeksi. (Pakolaisneuvonta 2012.)

Sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain (9.7.2004/647 3§) mukaan hakijalle voidaan myöntää oleskelulupa myös yksilöllisistä inhimillisistä syistä tai tilapäinen oleskelulupa. Jatkuvan oleskeluluvan saatuaan, turvapaikanhakija sijoitetaan kuntaan. Uusia kuntapaikkoja tarvitaan jatkuvasti, jotta oleskeluluvan saaneet, vastaanottokeskuksissa olevat turvapaikanhakijat pystytään sijoittamaan (Allinen-Calderon ym. 2011, 90).

Maailman valtiot, yhteensä 130, ovat yhteisesti sopineet huolehtivansa ihmisistä, jotka joutuvat lähtemään omasta maastaan jonkin vakavan syyn vuoksi. Suurin osa maailman pakolaisista on kotoisin sodan runtelemista maista. Suomi on allekirjoittanut pakolais-sopimuksen ns. Geneven sopimuksen (77/1968, 1 §), vuonna 1968. (Räty 2004, 17–25.) Ulkomaalaislaissa pakolaisella tarkoitetaan ainoastaan niitä, jotka ovat saaneet Geneven pakolaissopimuksessa määritellyn turvapaikan eli pakolaisen statuksen (Pakolaisneuvonta).

Suomessa maahanmuuttoa ja maassa oloa säätelee lainsäädäntö sekä kansainväliset, erityisesti ihmisoikeuksia koskevat sopimukset. Lähtökohtana on YK:n ihmisoikeuksien julistuksen 14 artiklan kansainvälisesti hyväksytty periaate, jonka mukaan ihmisellä on oikeus saada kotivaltionsa ulkopuolella suojelua jos hän on kotimaassaan joutunut kohtaamaan vainoa ja vakavaa ihmisloukkausta. (Pentikäinen 2005, 18.)

#### 4.2 Pakolaistyö Tornion kaupungissa

Ensimmäiset pakolaiset saapuivat Tornioon vuonna 1991. Tornioon on tullut maahanmuuttajia eri maista joko opiskelun, työn tai avioliiton kautta. Kaupunkiin saapuvat kiintiöpakolaiset kuuluvat haavoittuvaan, erityistä tukea tarvitsevaan asiakasryhmään. (Koski 2012.)



Kemi-Tornio alueella maahanmuuttajien osuus oli tämän vuoden alussa 1,9 % väestöstä eli 1158 henkeä (Lapin ELY-keskus 2012). Tornion kaupunki on tehnyt sopimuksen vuonna 2009, että kiintiöpakolaisia otetaan vastaan 35 henkilöä vuosittain. He kaikki kuuluvat taustaltaan haavoittuvassa asemassa oleviin kiintiöpakolaisiin.

Tornion kaupungissa asuvista kiintiöpakolaisista noin 80 henkilöä on asunut kaupungissa alle kolme vuotta (Koski 2012). Tämä määrä on suuri ajatellen, kuinka paljon he tarvitsevat tukea kotoutumisessaan. Yhteensä ulkomaan kansalaisia Torniossa asui tämän vuoden kesäkuun loppuun mennessä yhteensä 501 henkilöä ja heitä on yhteensä 47 eri kansalaisuutta. Heistä suurin ryhmä on ruotsalaisia ja toiseksi suurin ryhmä on arabiankielisiä maahanmuuttajia Irakista. (MoniNet 2012.)

## 5 MAAHANMUUTTAJIEN KOTOUTUMINEN

### 5.1 Mitä kotouttaminen tarkoittaa?

Kunnat osallistuvat maahanmuuttajien kotouttamiseen tarjoten maahanmuuttajille sekä peruspalveluja, että erityisiä kotoutumispalveluita työ- ja elinkeinotoimistossa Työ- ja elinkeinoministeriö suunnittelee, kehittää ja ohjaa maahanmuuttajien kotouttamista. Kotoutumispalveluja kehitetään myös eri hankkeissa, muun muassa kotoutumiskoulutuksen Osallisena Suomessa – kokeiluhankkeessa. (TE-toimisto.)

Maahanmuuttajan kotoutumisella tarkoitetaan sitä yksilöllistä kehitystä, jonka avulla maahanmuuttaja hankkii tietoja ja taitoja osallistuakseen työelämään ja yhteiskunnan toimintaan. Kotoutumisprosessin aikana on tärkeää, että maahanmuuttaja säilyttää samalla omaa kieltään ja kulttuuriaan. Kotoutuminen on prosessi, joka toteutetaan lainsäädännön kautta. Uuden kotouttamislain (30.12.2010/1386) uudistus astui voimaan 1.9.2011 ja sen avulla pyritään edistämään kaikkien Suomeen luvallisesti tulleiden ulkomaalaisten henkilöiden asettumista uuteen kotimaahan. (Sisäasianministeriö.) Vuoden 2011 loppuun saakka ELY-keskuksia on ohjannut kotouttamisasioissa Sisäasiainministeriö, ja vuoden 2012 alusta lukien tätä työtä ohjaa Työ- ja elinkeinoministeriö (TE-toimisto).

Maahanmuuttajien kotoutumislain 1§:n tavoitteena on edistää maahanmuuttajien kotoutumista ja tasa-arvoa. Myös Yhdenvertaisuuslain (20.1.2004/21) mukaan edistetään ja turvataan yhdenvertaisuuden toteutumista. Ketään ei saa syrjiä uskonnon, alkuperän, kielen tai kansalaisuuden perusteella (6§). Maahanmuuttajien kotoutumiseen vaikuttavat paljon ympäröivä yhteiskunta ja valtaväestön asenteet. Merkittäviä kotoutumisen valmiuksiin vaikuttavia tekijöitä ovat muun muassa koulutustaso, kielitaito, ikä ja terveys sekä kokemus muista kulttuureista. Erittäin tärkeää kotoutumisessa on maahanmuuttajan oma motivaatio ja aktiivisuus. (Harilahti-Juola 2010, 96 -97.)

## 5.2 Kotoutuminen Tornioon

Sosiaalitoimen pakolaistyössä tehdään suunnitelma pakolaisten vastaanotosta ja asuttamisesta aina, kun uusi ryhmä on tulossa kaupunkiin. Perhetyöntekijä selvittää Tornion kaupungin vapaat vuokra-asunnot tuleville asukkaille, yhdessä pakolaisohjaajien kanssa. Suunnitelmassa otetaan huomioon erityistä tukea tarvitsevat henkilöt, kuten joidenkin mahdolliset fyysiset vammat. Myös perheen koko vaikuttaa oikeanlaisen asunnon hankintaan. Asuntoihin tehdään hankintasuunnitelma, jossa kartoitetaan välttämättömät tarvikkeet kuten huonekalut ja astiat. (Koski 2012.) Tornio kaupunki tukee maahanmuuttajien itsenäistä selviytymistä tarjoamalla palveluja, jotka helpottavat asettumista uuteen yhteiskuntaan. Jokaiselle kiintiöpakolaiselle tehdään kotouttamissuunnitelma, jossa huomioidaan kaikki perheenjäsenet, (1215/2005,11§) yhteistyössä sosiaalitoimen työntekijöiden ja työvoimaviranomaisten kanssa.

Kotouttamissuunnitelmassa käydään läpi henkilön historiaa, kuten perhe- ja koulustaustaa, työkokemusta ja kielitaitoa. Kotouttamissuunnitelmaan kirjataan ylös kaikki ne toimenpiteet, jotka auttavat kotoutumisessa, esimerkiksi suomenkielen opiskelu. Valtio korvaa Tornion kaupungille kolmen ensimmäisen vuoden ajalta pakolaisten toimeentulotuen sekä tulkkipalvelut ja maksaa laskennalliset korvaukset henkilömäärän mukaisesti. (Tornion kaupunki, pakolaistyö.) Työvoimatoimisto järjestää maahanmuuttajille mm. työharjoittelupaikkoja, työssä oppimista ja työhön tutustumista. Lisäksi järjestetään kielikoulutusta ammattiin valmistavissa oppilaitoksissa (TE-toimisto). Pakolaisten, muiden maahanmuuttajien ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta aiheutuvien kustannusten korvaaminen on säädetty laissa (512/1999) 4§, 5§ ja 20§ pykälien nojalla, silloin kun heille on myönnetty oleskelulupa. Tällä hetkellä Tornion sosiaalitoimen pakolaistyössä työskentelee yksi työntekijä ja toinen on toimessa puolipäiväisesti (Tornion kaupunki). Eri toimijat, niin kaupungin, hankkeiden kuin järjestöjenkin työntekijät tekevät pakolaistyötä yhteistyönä myös Rovala Settlementti ry:n kanssa. Vuoden 2012 alussa aloitti maahanmuuttajien aluekehittäjä työnsä Suomi – Kotina - projektissa. Hänen tehtävänä on kehittää maahanmuuttajien kotoutumista Meri - Lapin alueella, yhteistyössä yli sektorirajojen. Tärkeänä tavoitteena on saada yhteistyössä eri toimijoiden kanssa uuden mallin mukainen Perheiden talo Tornioon (MoniNet 2012.)

Sosiaalitoimen perhetyöntekijä tutustuttaa maahanmuuttajaperheitä kaupungissa toimi-  
viin tahoihin ja palveluihin, jotta he pääsisivät tutustumaan muihin maahanmuuttajiin  
sekä kantasuomalaiseen väestöön. Näitä verkostoja Torniossa ovat Tornion SPR:n ystä-  
vä- ja kerhotoiminta, Tirlittan – talo tytöille, Perhekeskus sekä harrastusmahdollisuudet,  
joihin perheiden lapsia ohjataan. Perheen äitien ja tyttärien kanssa tutustutaan SPR:n  
sekä Tirlittan - Talo tytöille toimintaan. Perhekeskus ottaa mukaan toimintaan myös  
perheiden isiä. (Koski 2012.)

## 6 HAASTEET MONIKULTTUURISESSA KOTOUTUMISTYÖSSÄ

### 6.1 Toisen kulttuurin ymmärtäminen

Kulttuurienvälinen viestintä ei ole perustaltaan erilaista kuin mikään muukaan inhimillinen vuorovaikutus. Kuitenkin tuntemattoman kanssa käydyssä kommunikaatiossa on epävarmuustekijöitä enemmän kuin saman kulttuurin jäsenten välillä. (Cantell 2000, 106.) Maahanmuuttajat, kuin muutkin suomalaiset, olemme kaikki omanlaisiamme ihmisiä. Jokaisen elämäkokemus, tiedot ja taidot, luonne ja temperamentti ohjaavat meitä. Meillä kaikilla on mahdollisuus pohtia, harkita uudelleen ja toimia toisin, kun mietimme suhdettamme niihin ihmisiin joiden kanssa jaamme arkemme. (Huttunen, 2009, 120.)

Puhuttaessa monikulttuurisesta Suomesta tai kulttuurien kohtaamisesta, herää kysymys mitä kulttuuri on tässä tapauksessa? Kulttuuria voidaan kuvata käyttäytymismallina, jonka jokin yhtenäinen ryhmä tai kansa on saanut aikaiseksi. Tällöin kulttuuri nähdään muuttumattomana perinteenä, jonka aitoutta pitää suojella. (Räty 2002, 42.) Kulttuurit tarjoavat erilaisia ratkaisuja ihmiselämän kysymyksiin. Niitä voivat olla oman yhteisöllisyyden ja yksilöllisyyden korostaminen, yhteisön arvojärjestys ja tasa-arvo sekä suhtautuminen aikaan, maskuliinisuuteen ja naiseuteen. (Cantell 2000, 107.)

Omassa työssämme nuorisotoimessa olemme usein kokeneet haasteena, ettemme tavoita naisia riittävän usein, jotta voisimme saada heitä askarruttaviin asioihin vastauksia, tietoa ja selkeyttä. Usein kysymykset ja vastaukset jäävät puolitiehen. Esimerkkinä naisten halu kertoa omasta elämästään ja kokemuksistaan Suomessa, esittää kysymyksiä perheenyhdistämisestä, mahdollisuudesta matkustaa tapamaan sukulaisiaan kotimaahan, kertoa kivuistaan, traumaattisista kokemuksistaan tai saada tietoa ja apua erilaisista kysymyksistä naiseuteen liittyen.

Vuorovaikutusta voivat haitata myös erilaiset kulttuuriset tekijät, jotka painottuvat persoonallisiin, yksilöllisiin eroihin. Näitä voivat olla esimerkiksi vieraasta kulttuurista tulleen erilaiset odotukset ja ihmisten välisiä suhteita koskevat käsitykset. Erimielisyydet ja ihmisten vastakkaiset tavoitteet kuuluvat väistämättömästi elämään. (Cantell 2000, 108–119.) Myös temperamenttierot vaikuttavat erilaisiin vuorovaikutustilanteisiin.

Temperamentti on taipumus tai valmius toimia tietyllä tavalla. Temperamentti selittää myös sen, miksi toinen ihminen tulee helposti kärsimättömäksi tai on aina huonotuulinen ja toisen sietokyky on loputon. (Keltikangas-Järvinen 2006, 24.) Erityisesti maahanmuuttajalasten kanssa olemme huomanneet nämä temperamenttiero. Tavallisen asian kertominen tuntuu tai paremminkin näyttää tunteita kuohuttavalta, vaikka se ei sitä olisikaan.

## 6.2 Tunteiden kohtaaminen

Maahanmuuttajanaisten kanssa olemme tottuneet siihen, että he näyttävät tunteensa, niin ilon kuin surun, herkästi. Heidän tapansa laulaa ja tanssia poikkeaa suomalaisesta kulttuurista todella paljon. Tätä työtä on helpottanut suuresti se, että olemme tunteneet nämä naiset jo pidemmän aikaa ja osaamme työssämme tulkita paremmin heidän kehonkieltään.

Mitä tapahtuukaan, kun kulttuuri vaihtuu, eikä enää ole mahdollisuutta toteuttaa omaa kulttuuriaan? Erilaiset oletukset uskotaan vaikuttavan kulttuurin vaihtuessa toiseen. Ensimmäinen oletamus on, että muuttostressi vaikuttaa muuttajaan, aiheuttaen psykologista traumaa, eristäytyneisyyttä ja masennusta. Näiden oireiden uskotaan johtuvan siirtolaisuudesta ja uudelleen asuttamisesta. Toinen oletamus on se, että siirtolaisryhmät sisältävät suhteettoman suuren määrän ihmisiä, jotka ovat alttiita mielenterveyden jatkymiselle. Heidän isäntämaataan syyllistetään siirtolaisen elämän vaikeuttamisesta ja tästä johtuen he eivät ole kokeneet onnistumisen kokemuksia myöskään uudessa maassaan. (Järvinen 2004, 79.)

Osallisena Suomessa -hanke kokeili syksyllä 2011 yhteistyötä Kemin kriisikeskus Turvapoijun kanssa. Tuolloin perustettiin maahanmuuttajanaisten Elinvoimaa arkeen – keskusteluryhmä. Ryhmässä keskusteltiin yhdessä Turvapoijun ja Monika-Naiset liiton työntekijöiden kanssa muun muassa mielenterveydestä, yleisestä hyvinvoinnista, hyvästä ja huonosta stressistä ja yhteisöllisyydestä. (Niskanen 2011.) Turvapoiju kriisikeskuksen, jonka kattojärjestönä toimii Länsi-Pohjan mielenterveysseura ry, ensisijaisena tehtävänä on tarjota asiakkailleen psykososiaalista tukea elämän kriisien kohdatessa. Nämä palvelut ovat kaikille asiakkaille maksuttomia. (Turvapoiju.) Maahanmuuttajien kanssa työskennellessä on tärkeä tietää, että mielenterveysongelmat saattavat olla heille

tabuja, joista puhuminen voi olla mahdotonta. Monissa kulttuureissa ruumiilliset kivut ovat huomattavasti hyväksytympi tapa reagoida vaikeisiin asioihin. Työntekijän on ymmärrettävä yhteys epämääraisten kipujen ja mielenterveysongelmien välillä. (Allinen-Calderon ym. 2011, 86.)

Järvisen (2004) tekemässä tutkimuksessa verrataan suomalaisten ja pakolaisten reagointia vaikeisiin traumaattisiin kokemuksiin. Tutkimusryhmä huomasi, etteivät heidän kokemukset juurikaan poikenneet toisistaan. Molemmat ryhmät reagoivat tapahtumiin hyvin yksilöllisesti ja käsitelivät niitä eri tavoin. Eroa tässä tutkimuksessa on siinä, että pakolaiset olivat lähteneet, toisin kuin suomalaiset, omasta kulttuuristaan, jossa heidän kokemuksensa olivat syntyneet. Suomessa he olivat tuntemattomassa, oudossa kulttuurissa, jossa heiltä puuttui sukulaisten muodostama turvaverkko. Vaikeista lähtökohdista huolimatta tutkijaryhmän tavoitteena oli saada pakolaisia etsimään ja löytämään uusia näköaloja elämälleen Suomessa keskustelujen avulla. (Järvinen 2004, 95.) Erilaiset maailmankuvat ja elämäntavat ovat olennainen osa jokaista kulttuuria ja näiden yksilöllisten erojen lisäksi yhteiskunnassa syntyy erilaisten ryhmien alakulttuureja. Niitä voi syntyä esimerkiksi tietylle etniselle ryhmälle, asuinalueelle tai vaikkapa työpaikalle. (Räty 2002, 43.)

### 6.3 Sanaton viestintä

Työmme monikulttuuristen naisten ja heidän tyttäriensä kanssa aiheutti aluksi paljonkin kysymyksiä, hämmennystä ja pohdintaa työmme onnistumisesta. Asiakkaiden erityisen tuen tarve herätti kysymyksiä jo pelkästään tilan toimivuuden kannalta. Alussa huolta aiheutti myös se, miten selviämme työstä ilman yhteistä kieltä. Matti Cantell (2000, 107–108.) pohtii toimittamassaan nuorisotyön käsikirjassa, että työntekijällä voi aluksi olla ongelmia kohdata vieraasta kulttuurista tullut henkilö. Kanssakäyminen tapahtuu kielellisesti, mutta usein myös sanattomasti, ymmärrettävien sanojen puuttuessa. Tällöin toisen käytöksen tai viestien tulkinta perustuu kokonaisuuden arviointiin. Hänen mielestään monikulttuurinen työ ei voi olla pelkkää erojen etsimistä, vaan työhön täytyy löytää myös yhteisiä alueita.

Maahanmuuttajanaisten kanssa työskennellessämme olemme kokeneet yhtenä haasteena sanalliset ja kielelliset ongelmat. Usein törmäämme siihen, että me olemme ymmärtä-

neet asian väärin tai päinvastoin. Eleet, viittomat, selkeä puhetyyli ja netin kielenkääntäjäohjelma ovat työvälineitämme tässä työssä. Usein myös naisten voimakas elekieli ylittää meidät. Aina ei tiedä miten suhtautua toisen käytökseen ja joskus tulee tunne, että itkeäkö vai nauraa. Olemme kuitenkin selvinneet hyvin ja joskus olemme isompien väärinymmärrysten välttämiseksi soittaneet paremmin suomen kieltä puhuvalle naiselle ja kysyneet apua.

Työssämme maahanmuuttajanaisten ja -tyttöjen kanssa olemme kohdanneet suuria kulttuurieroja, muun muassa, kun keskustellaan koulun käynnistä tai opettajista. Heidän pelkonsa koulua kohtaan ei ole aiheetonta, kun kuuntelee heidän tarinoitaan. Nämä tarinat saivat alkunsa, kun puhuimme koulun alkamisesta. He kertoivat, että heidän kotimassaan opettajan väkivaltainen käytös on tavallista vielä nykyäänkin. Naiset kertoivat opettajan lyövän kepillä jalkoihin, varsinkin kehräsluihin, koska niihin sattuu enemmän. Nuorempi, 10 vuotias tyttö kertoi kuvaillen, kuinka opettaja löi häntä avokämmenellä kasvoihin, kun hän ei osannut jotakin tehtävää. Tämä tyttö on tullut Suomeen vuonna 2010.



## 7 TYTTÖTYÖN YHTEISTYÖHANKKEET

### 7.1 Osallisena Suomessa-hanke

Osallisena Suomessa - hanke on valtakunnallinen kotoutumislain kokeiluhanke, jota toteuttaa 10 kokeiluhanketta 16 eri kunnassa. Yksi hanke voi toimia siis useammalla paikkakunnalla, kuten esimerkiksi Kemi-Tornio alueella toimiva hanke. Kokeilulaki-hankkeissa kunnat, työhallinto ja kolmas sektori kehittävät yhteistyössä asiakaslähtöisiä ja kustannustehokkaita kotoutumiskoulutuksen malleja. Osallisena Suomessa-hanke tekee yhteistyötä Tornion nuorisotoimen kanssa. Kotoutumiskoulutus kokeilua toteutetaan Tirlittanissa erityistukea tarvitseville naisten kanssa, jotta selviytyminen arjessa suomen kielellä olisi helpompaa. Koulua on kaksi kertaa viikossa ja kolmantena päivänä nämä naiset kokoontuvat Tirlittaniin monikulttuuriseen iltapäivään vahvistamaan koulussa oppimansa suomen kielen sanoja ja lauseita.

Osallisena Suomessa hankkeen tärkein tavoite on kehittää kieli- ja työpajatoiminnan avulla uusi, toiminnallinen kotoutumiskoulutuksen malli Kemi-Tornion alueella, erityistä tukea tarvitseville maahanmuuttajille. Lisäksi heidän kotoutumiseensa kehitetään järjestöjen ja viranomaisten yhteinen toimintamalli alkuinfoon, alkuvaiheen ohjaukseen ja alkukartoitukseen. (Niskanen 2011.) Alkukartoituksessa huomioidaan maahanmuuttajan tiedot ja taidot, jotta hänet pystytään mahdollisimman pian ohjaamaan oikeanlaiseen koulutukseen ja muihin kotouttamistoimenpiteisiin (Rakennerahasto). Opetushallituksen uuden oppaan mukaan (2012) kotoutumiskoulutusta järjestetään pääsääntöisesti oppivelvollisuusiän ylittäneille maahanmuuttajille. Koulutus järjestetään työvoimapolitiittisena koulutuksena ja sitä voidaan toteuttaa myös omaehtoisena opiskeluna. (Opetushallitus 2012.)

Asiakkaan kuuleminen ja ymmärtäminen on tärkeää, myös hänen yksilöllisten tarpeiden huomioiminen on haastavaa. Tarja Puolanne kertookin KeVät – projektiteoksessa osuvasti, että tieto syntyy mielenkiinnosta ja johtaa oppimiseen, näin tieto ja oppiminen todentuvat taitoina ja intuition. Taidot tulevat näkyviksi ja ne ovat todennettavissa, ne ovat sisäistä käsittämistä. Tiedon siirtämisen välineenä on kieli ja sen vuoksi tarvitaan jatkuvaa ja avointa dialogia. (Puolanne 2002, 7.) Yhteistyössä nuorisotoimen ja hankkeiden kanssa olemme tukeneet maahanmuuttajanaisten ja – tyttöjen suomenkielen op-

pimista ja näin myös edistäneet nopeampaa kotoutumista. Olemme yhteistyöllä onnistuneet saamaan erityistä tukea tarvitseville naisille mahdollisuuden opiskella suomenkieltä Tirlittanissa. Osallisena Suomessa – hankkeessa toimiva opettaja saapuu Tornioon kahtena päivänä viikossa antamaan kieliopetusta naisille, koska heidän liikkumisensa ja opiskelunsa Kemin lyseon lukion hallinnoimassa maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksessa olisi vaikeaa, jopa mahdotonta.

Kemi- Tornion alueella on noin 80 erityistä tukea tarvitsevaa maahanmuuttajaa, joille etsitään Osallisena Suomessa – hankkeen avulla vaihtoehtoisia, toiminnallisuuteen perustuvia menetelmiä. Opetuksessa tärkeää on huomioida myös opiskelijan omaa osaamista ja hänen vahvuuksiaan. (Niskanen 2011.) Tirlittanissa maahanmuuttajajanaisten kotoutumiskoulutus toimii lähellä heidän kotiaan. Heillä on mahdollisuus saada mukaan myös henkilökohtainen avustaja, joka tukee osaltaan heidän suomenkielen oppimistaan. Opetuksessa käytetään perussanastoa, joka helpottaa arjessa selviämistä, kuten asiointia eri virastoissa, kaupassa, apteekissa ja lääkärin vastaanotolla.

## 7.2 Vantus-hanke

Vantus-hanke on toiminut Torniossa sosiaalitoimessa Haapa-hankkeen alaisuudessa tammikuusta 2012 alkaen. Hanke on tarkoitettu Tornion kaupungissa asuvien perheellisten kiintiöpakolaisten, vanhemmuuden ja lapsuuden tukemiseen. Tavoitteena on antaa maahanmuuttajaperheille tukea ja ohjausta lasten kasvatukseen suomalaisessa kulttuurissa ja toimintaympäristössä. (Tornion kaupunki.)

Euroopan pakolaisrahaston rahoittama valtakunnallinen Haapa-hanke tukee kiintiöpakolaisia vastaanottavia kuntia ja kuntien vastaanottotyön kehittämistä terveydenhuollon, psykososiaalisten palveluiden ja toiminnallisten koulutusten osalta. Hankkeen toimintakausi päättyy kesäkuun lopulla 2013. (Haapa-hanke.)

Vantus-hankkeen tarkoituksena on kehittää toimintamalli pakolaislasten ja -nuorten ja myös perheiden ohjaamiseen saamaan normaaleja palveluja itsenäisesti sekä ennaltaehkäisemään mahdollisia myöhempiä ongelmia, jopa syrjäytymistä. Tärkeää työtä tehdään maahanmuuttajien ja kantaväestön kulttuurierojen ja toimintatapojen yhteensovittamiseksi. Erilaisissa ongelmatilanteissa, lasten vanhempien kanssa keskustellaan kasvatus-

kysymyksistä henkilökohtaisesti. (Koski 2012.) Yhteistyössä nuorisotoimen tyttötyön kanssa pyritään auttamaan ja kannustamaan maahanmuuttajanaisia ja -tyttöjä tutustumaan uusiin harrastuksiin, saamaan ystäviä ja uusia kokemuksia uudessa kotimaassa. Tärkeää on tukea myös vanhempia heidän kotoutumisessa, tällä tavoin edistetään myös lasten hyvinvointia.

Nuorisotoimen tyttötyö sai uusia asiakkaita ja uusia työmuotoja, kun Vantus-hanke aloitti toimintansa Tornion kaupungin sosiaalitoimessa. Hanketyöntekijä ohjaa uusia asiakkaita Tirlittaniin ja hänen kanssaan mietimme yhdessä uusia toimintatapoja auttaaksemme maahanmuuttajanaisia ja -lapsia kotoutumaan. Varsinkin lasten saaminen uusiin harrastuksiin edesauttaa koko perheen hyvinvointia.

Hanke on toiminnallinen ja perustuu tavoitteiltaan perheiden tukemiseen ja yhteistyöverkostojen etsimiseen yhdessä perheiden kanssa (Koski 2012). Suurin toiminnallinen ponnistus yhteistyössämme tähän mennessä on ollut järjestää maahanmuuttajanaisille ja -tytöille suuri tapahtuma huhtikuussa 2012, jossa eri järjestöjen ja hankkeiden naiset pääsivät esittelemään toimintaansa. Saimme tapahtumaan koolle noin viisikymmentä naista ja tyttöä Kemi – Tornio alueelta. Eri järjestöt ovat saaneet tämän tapahtuman myötä itselleen uusia asiakkaita ja maahanmuuttajanaiset uusia harrastuksia.

Vantus – hankkeen hanketyöntekijän kanssa nuorisotoimi tekee myös nuoriin kohdistuvaa yhteistyötä. Suunnitteilla on suuri monikulttuurinen tapahtuma yläkoulun kahdeksaluokkalaisille nuorille, jossa tuodaan esille maahanmuuttajanuorten kohtaamia ongelmia ja onnistumisia. Tapahtuma perustuu osaltaan nuorten tekemään rasisminvastaiseen näytelmään ja suureen keskustelupaneeliin, jossa nuoret voivat kohdata Tornion kaupungin päättäjiä. Idea tälle tapahtumalle tuli nuorilta, jotka toimivat Tornion kaupungin nuorisoneuvostossa. He ottivat yhteyttä nuorisotoimeen ja yhteistyössä Vantus – hankkeen työntekijän kanssa olemme suunnitelleet tapahtumalle rungon, jossa tilaisuutta keventämään on kutsuttu esiintyjiä Tornioista ja Kemistä. Tämän monikulttuurisen tapahtuman tarkoitus on edistää eri kielten ja kulttuurien tuntemusta ja suvaitsevaisuutta, vähentää ennakkoluuloja, tukea erityisesti lasten oikeuksien tasa-arvon edistämistä sekä lisätä nuorten ymmärrystä ja kokemuksia toimia yhdessä eri kulttuurista tulevien nuorien kanssa. Ensimmäinen tapahtuma tulee olemaan juuri tasa-arvon päivänä maaliskuussa 2013.

## 8 TUTKIMUKSEN KOKEMUSPERÄISYYS

### 8.1 Haastattelu

Haastattelussani haastattelin kahta nuorehkoa maahanmuuttajanaista, joilla molemmilla on ymmärrettävä suomenkielen taito. He molemmat ilmoittivat, että ovat suostuneet haastatteluun vapaaehtoisesti. Jouduin kirjoittamaan heidän vastauksissaan joitakin sanoja kirjakielellä, koska he puhuivat välillä omaa äidinkieltään ja auttoivat toinen toisiinsa vastauksissa. Asiakokonaisuus vastauksissa on kuitenkin todellinen ja luotettava. He ovat kielitaidoiltaan tasolla A1.3, joka tarkoittaa, että he selviävät viestinnässä suppeasti kaikkein tutuimmassa tilanteessa (Kielitaitotaso).

Molemmat haastateltavat olivat sitä mieltä, että selviävät haastattelusta ilman tulkkia. Pohdin kärsiikö haastattelun luotettavuus, jos tulkki ei ole paikalla. Toisaalta tulkin läsnäolo olisi ollut joidenkin kysymysten kohdalla paikallaan, mutta tarinan kerronnallisuus olisi voinut muuttua vieraan läsnä ollessa. Tunnen molemmat naiset entuudestaan ja tiedän heidän kykenevän haastatteluun riittävällä suomenkielen taidolla. Toisella naisista on yliopistotutkinto omassa maassaan ja hän on tarkka lauserakenteista ja oikein puhumisesta ja kirjoittamisesta. Ihmettelin heidän kielitaitotasojaan, koska olen tehnyt ammattikorkeakoulun opinnoissani organisaatioharjoittelun maahanmuuttajakoulutuksessa Kemin lyseon lukiolla, ja uskoin heidän kielitaitotasonsa olevan korkeamman kuin A1.3.

Laadin kysymykset niin, että ne olivat selkeitä ja helposti ymmärrettäviä. Kysymyksiä oli paljon, mutta ne olivat viitteellisiä, jotka johdattelivat naisia kertomaan tarinaansa. Haastattelun aikana yhdistelin kysymyksiä ja heidän vastauksensa olivat hyvin ymmärrettäviä ja monisanaisia.

### 8.2 Toimet lähtömaassa ennen matkaa

Molemmat naiset ovat saapuneet Tornioon samassa kiintiöpakolaisryhmässä vajaa kolme vuotta sitten. He kertoivat tulleensa koko perheen kanssa. Kysyessäni, mitä he tiesivät Suomesta ennen tänne tuloaan, oli vastaus se, etteivät mitään. He olivat saaneet

kuulla Suomesta opettajaltaan. Kahden viikon aikana ennen matkaa, he saivat jonkin verran tietoa maasta, johon olivat muuttamassa.

Suomeen tulevat pakolaiset käyvät läpi perusteellisen tarkastuksen. Valintaprosessi alkaa siitä, että YK:n pakolaisjärjestö esivalitsee perheet, joiden henkilötietolomakkeet maahanmuuttovirasto käy läpi huolella. Jokainen pakolainen on erittäin harkittu tapaus. Suomen viranomaiset lentävät paikan päälle, missä jokaista perhettä haastatellaan noin puolitoista tuntia. Suojelupoliisi, ja myös muita viranomaisia, on haastateltuissa paikalla arvioimassa ehdokkaiden mahdollisia turvallisuusriskejä ja mahdollisuutta saada turvapaikka Suomesta. Valinnassa painotetaan ensisijaisesti pakolaisen suojelun ja uudelleen sijoittamisen tarvetta. Myös kielitaidolla ja kotoutumismahdollisuuksilla on merkitystä. (Leivonniemi 2010.)

Naiset kertoivat joitain hajanaisia muistikuvia, mitä oli tapahtunut ennen matkaa Suomeen. He eivät tienneet mitä on talvi, pakkas tai lumi.

Me emme tiedä mitään. Opettaja vähän keskusteli meidän kanssa, vähän mitä on suomen kulttuuri, ja me pelottaa vähän, että Suomi pohjoisessa maailmassa ja on pimeää ja tosi kylmä. Kun tulimme ajattelimme, että Suomessa ei paista aurinko, ... mutta aurinko paistoi, pakkasta oli 15 astetta, kylmä. (Nainen 1)

Ei tiedä mitään Suomesta... me emme tiedä silloin, mitä pakkas on (Nainen 2).

He olivat kokeneet matkan hankalaksi, sillä he eivät tienneet, kuinka varautua pitkään matkaan ja sen onnistumiseen. Heillä oli mukanaan kaikki mahdollinen, mitä he pystyivät kuljettamaan. Molempien naisten yksi lapsista oli ollut koko matkan ajan sairaana, mikä lisäsi heidän perheensä matkan rasittavuutta.

### 8.3 Kotoutumiseen liittyvät ongelmat

Kysyessäni heiltä miten kotoutuminen oli onnistunut ja miten he olivat sen kokeneet, he eivät ensin ymmärtäneet sanaa ”kotoutuminen”. Kerroin esimerkkejä siitä, miten heille kalustettiin koti, miten he pääsivät kouluun, lapset päivähoitoon ja heille varattiin

aika lääkäriin ja alkukartoitukseen. Tämän jälkeen he ymmärsivät, mitä tarkoitan. He olivat olleet tyytyväisiä omaan asuntoonsa. Talven ihmettely oli päällimmäisenä, kun he miettivät Suomessa olon ensihetkiä. He muistivat sitten ongelmat, jotka liittyivät terveydenhoitoon. Nainen 2 vastasi, että hänen lapsellaan oli silloin ollut pitkäaikainen sairaus, eivätkä he saaneet aikaa lääkäriin. Hänen lapsensa oli ollut sairas jo matkan alkaessa Suomeen. He odottivat yhden kuukauden aikaa lääkärin vastaanotolle. Lopulta hänen mieheltään loppuivat voimat. Hän meni sosiaalitoimeen passinsa kanssa ja sanoi lähtevänsä takaisin, koska täällä ei voi nukkua.

...Minun mies ilmoitti, minä lähdän takasin kotiin, minun tyttö ei nuku, kun hän sano tämän, hän sai aika lääkäriin sama päivä. Yksi kuukausi, eikä kukaan nuku hyvin...(Nainen 2.)

Pakolaiskoulutuksessa, johon osallistuin, psykoterapeutti kertoi pakolaisten monista traumaattisista kokemuksista ja niiden aiheuttamista oireyhtymistä, kivuista, joita ei aluksi pystytty diagnosoimaan. Olenkin usein kuullut maahanmuuttajilta, että ongelmallisinta on juuri sairaalassa, kun ei pysty kuvailemaan oireitaan ja silloin tulee helposti väärinymmärretyksi. Tämä koulutus avarsi tietämystäni ja uskon, että pystyn auttamaan heitä paremmin, jos he tarvitsevat apuani ongelmissaan.

Kysyessäni mikä on vaikeinta Suomessa, he molemmat vastasivat, että ”kaikki menee hitaasti, ehkä Euroopassa on eri tapa”. Omassa maassaan he ilmoittivat, että esimerkiksi lääkäriin pääsee heti, kun apua tarvitsee. Hyväksi asiaksi he kokivat Suomessa oman asuntonsa ja kaikki kodin tavarat. Keskustelimme pitkään Suomen kalliista, yksityisestä lääkärin vastaanotosta.

Meidän maassa lääkäri on yksityinen, ei julkinen, voit mennä lääkäriin millon haluat. ...hyvä. Suomessa hyvä, kun saadaan lapset kouluun ja päiväkotiin ja heillä on mukavaa. (Nainen 1.)

Suomen kieltä molemmat naiset pitivät vaikeana ja kokivat, etteivät he enää edisty kielipinnoissa. He molemmat kertoivat, että opinnot eivät tunnu edistyvän, vaan ne pysyvät samalla tasolla. Toinen naisista oli huolissaan, ettei hän pysty enää muistamaan kaikkea, mitä edellisellä viikolla on opittu. Hänen mielestään sanat unohtuvat helposti. He miettivät paljon sitä, miten saisivat lisää sellaista toimintaa, missä he voisivat puhua

enemmän suomea. Alusta saakka he ovat olleet sitä mieltä, että sanojen kirjoittamista pitäisi lisätä kielen opetuksessa.

...Koulua kuusi tuntia päivässä, opettaja auttaa, mutta enää ei opi. Minusta tuntuu, että minä en opi uutta...unohtaa, mutta kirjoittaminen on helppoa, minulla vain kaksi kirjainta, jota minulla vaikeaa kirjoittaa. Kysyin opettaja mitä tämä tarkoittaa, opettaja sanoi, opimme sen viime kurssi, ei muista... unohtaa... Oo kirjoittaminen on helppo, kun sinä puhut, se olisi helppo kirjoittaa...(Nainen 1.)

... Kun näkee sanan, lukee sanan, muistaa paremmin. Ensimmäinen kurssi, pitäisi olla enemmän kirjoittaminen, se on tärkeää. Kun kirjoittaa muistaa paremmin. Kun on paljon oppilaita samassa luokassa, ei opettaja voi aina korjata. Kun lukee väärin, niin sanoo väärin. (Nainen 2.)

#### 8.4 Tirlittanin ja hankkeiden merkitys kotoutumisessa

Tirlittanin naiset kokivat tärkeäksi paikaksi. Sen, että he tapaavat siellä ystäviä, ja myös sen, että he saavat puhua suomea. Haastattelussa naiset nostivat erityisesti hankkeiden tuomat palvelut esiin. Vantus-hankkeen työntekijää he kiittivät hyvästä työstä ja siitä, että hän hyvä ihminen ja lapset ovat saaneet erilaisia harrastuksia. Osallisena Suomessa-hankkeen työntekijää Nainen 1 kiitti siitä, että perheen yksi jäsen on päässyt kouluun ja oppimaan suomen kieltä hänen ansiostaan.

Hän auttoi koko perhettä, hän on hyvä ihminen. Hän osaa auttaa, hän tietää mitä tehdä” Hän sanoi, että nyt pitää tehdä näin ja sitten kaikki meni hyvin. Minun mies ei kerro minulle kaikkea, mutta tietää, että tämä nainen on tehnyt paljon, ja auttaa minun miestä. Nyt jaksaa paremmin. (Nainen 1.)

Tirlittanissa on hyvä se, me keskustelemme siellä, puhumme paljon ja opimme suomen kieltä. Maahanmuuttajalla pitää olla paikka, missä puhua, saa apua mitä oppii koulussa, voi puhua uusia sanoja. Olemme saaneet uusia ystäviä tyttöjen talolla. (Nainen2.)

Uusi ystävä myös arabiakielinen, nyt käyn hänen luonaan, kun hän soittaa... Sitten koulussa työntekijä auttaa, aina puhuu opettajan kanssa on hyvä, hän on hyvä ihminen ... Työntekijä auttaa, uusi harrastus... paljon keskustelua, hyvä asia, haluaisin, että voi keskustella lissää järjestötoimialalla ... se ryhmä ei ole enää... (Nainen 1.)

Minulla kerran verokortti ja ei ymmärrä mitä tehdä. En tiedä keneltä kysyä apua, kuka auttaa. Kysyin apua koululla, koululla työntekijä auttaa... Minä tiedän, voi kysyä häneltä apua, mutta hänellä paljon työtä... Minä tiedän, että hän on auttanut paljon, olen kuullut, että tekee hyvää työtä. (Nainen 2.)

Haastattelun aikana tuli esiin myös kolmannen sektorin yhteistyö, joihin Vantus-hanke oli asiakkaitaan ohjannut. Keskustelu koulun jälkeen oli molempien mielestä yksi hyvä tapa pitää suomen kielen sanastoa yllä erilaisissa tilaisuuksissa. Sosiaaliset suhteet ja samanhenkiset ihmiset kokoontuessaan yhteen tuovat mielekkyyttä vapaa-aikaan. Järjestöjen erilaiset roolit antavat mahdollisuuksia toimia kotoutumisen edistäjinä. Tärkeää on suomen kielen opiskelu ja puhuminen, sillä suurin syy maahanmuuttajien työttömyydelle nimetään suomen- tai ruotsinkielen puute. (Harilahti-Juola 2010, 50–51.)

Naiset toivoivat myös, että Tirlittaniin saataisiin perjantai-illan keskustelukerho käyntiin. Naiset ovat yhdessä meidän työntekijöiden kanssa suunnitelleet, että Tirlittaniin saataisiin mukaan sellainen nainen, joka voisi antaa konkreettisia neuvoja kotoutumiseen liittyen. Tämä kokemuskoulutusilta on ollut suunnitteilla tapahtuvaksi kerran kuu-kaudessa perjantai-iltaisina. He olivat kokeneet, että yhdessä tekeminen, naiseudesta puhuminen heitä voimaan hyvin. Haastattelussa tuli eteen useaan kertaan se, että naiset olivat mielestään saaneet eri toimijoilta, hankkeilta ja Tirlittanista, apua nopeasti. Heille oli tärkeää, että he tiesivät apua hakiessaan, että joku vastaa puhelimeen, tai joku on paikalla, silloin kun he apua hakevat. He tiesivät ne päivät ja ajat, milloin apua voi kysyä mistäkin paikasta.

## 8.5 Kulttuurierot

Suomalaisuutta ja Suomessa asumista pohdimme pitkään. He kokivat, etteivät ole suomalaisia ja tunsivat itsensä erilaisiksi.



Olen asunut samassa talossa melkein kolme vuotta ja naapuri, joka on suomalainen, ei koskaan puhu, ei vastaa, kun sanon ”hei”. Eilen sanoin hei, hän ei vastaa, sitten ajattelin, en minä sano enää hei...(Nainen 1.)

Tämän kertoessaan naisen ilme oli paljon puhuva, surullinen. Hän kertoi, ettei enää tervehti naapuriaan, koska se on tapana Suomessa.

Tunnen, että suomalainen, vain, kun menee kouluun, ei muualla.  
Opettaja on erilainen...tykkää... Opettaja kysyy mitä kuuluu, opettaja auttaa meitä, on hyvä mieli, kun on koulussa... (Nainen 2.)

Suomalaisesta kulttuurista keskustelimme paljon ja siitä miten se eroaa heidän omasta kulttuuristaan. He kertoivat siitä, kuinka vieraatkin ihmiset heidän kotimaassaan, joita he ovat tavanneet yhden kerran aikaisemmin, voivat kysyä ”mitä kuuluu” ja tervehtivät. He ihmettelivät uudelleen, että suomalainen, joka asuu naapurissa, ei puhu, vaikka he ovat nähneet kolmen vuoden ajan.

Meillä kotona tytön syntymäpäiväjuhla, tulee mies meille, tuo oman tyttö kylään, minä esittelen, kuka minä olen, minun mies esittelee, kuka hän on. Sitten näkee mies seuraava päivä. Mies ei sano hei, minun miehelle tulee paha mieli... minä mietin miksi ei puhu, minä luulin, että tämä mies on nyt ystävä... Tämä on erilainen maa...(Nainen 2.)

Tämän toteamuksen jälkeen haastettuluun tuli hiljainen hetki, en osannut puolustaa enkä moittia miehen käytöstä, olla tervehtimättä heitä. Suomessa pärjää, saa uusia ystäviä, jos puhuu suomea. Suomalaiset arvostavat sitä, että on nähnyt vaivaa opetella kieli. Siitä tulee tunne, että kuuluu tänne. (Kovacs 2010.)

Keskustelimme vielä siitä, ovatko he kohdanneet rasismia tai kiusaamista. He eivät olleet kohdanneet rasismia, eivätkä muistaneet yhtään tapausta, jolloin se olisi tullut esiin heidän Suomessa olon aikana. Toisen naisen lapsi oli joutunut koulussa kiusatuksi, mutta asia oli selvitetty perheiden ja rehtorin kanssa ja nyt kaikki oli hyvin.

Haastattelumme jatkui kertomuksilla heidän kotimaansa kulttuurista ja erilaisista tavoista, jotka poikkeavat suomalaisesta kulttuurista monin tavoin. Heidän tapansa viettää

kerran viikossa yhteisiä ruokahetkiä ystävien kanssa kuulostaa todella mukavalta tavalta. Yhden tavan he ovat opettaneet meille tyttötyössä omasta kulttuuristaan. He kertoivat tämän myös haastattelussa. Kun ystävä tuo jotain ruokaa omalla lautasellaan, on lautanen palautettava takaisin jollakin itse tehdyllä herkulla.

... Suomalainen kulttuuri on vastakohta, joo vastakohta, me laitamme aina ruokaa perjantaina ystäville, kun tiedän, että hän tykkää tästä ruuasta niin minä teen sitä hänelle. Me syömme yhdessä, paljon ihmisiä, paljon hyvää ruokaa...(Nainen 1.)

Suomalainen on ujo, hiljainen, mutta miksi hän menee saunaan yhdessä... alasti. Naapuri mies pyysi minun mies mukaan saunaan, hän sanoi minun äiti tulee myös... minun mies ei mennyt ...hän ja hänen äiti meni... (Nainen 2.)

Me nauroimme tapahtunutta ja kerroin heille, että on epätavallista, että aikuinen mies menee saunaan äitinsä kanssa. He luulivat, että se on tapana Suomessa. Kerroin, että lapset pieninä käyvät saunassa vanhempien kanssa, ei aikuisena, varsinkaan eri sukupuolta olevat.

## 8.6 Liikkuminen ja vapaa-aika

Puhuimme paljon myös siitä, mitä he tekevät vapaa-aikana ja siitä kuinka hyvin he tuntevat asuinympäristönsä. He kokivat vaikeudeksi sen, etteivät osaa käyttää hyvin tietokonetta, eivätkä he osanneet hakea tietoa suomen kielellä. He eivät tienneet keneltä kysyä apua, kun haluaa tietää jotain esimerkiksi matkustamisesta Haaparannan ulkopuolelle. He kertoivat myös matkasta Rovaniemelle Vantus- hankkeen kanssa ja siitä, kuinka paljon he tiesivät matkan ansiosta nyt uusia asioita.

Maahanmuuttajalle on vaikeaa, kun haluaa mennä yksin retkelle... ei tiedä kaunis paikka, ei tiedä uusi matkakohde, onko oikea sana matkakohde... kun tulee kesä, ei tiedä minne mennä, hän tarvitsee ihminen antaa hänelle apua... Voiko tyttöjentalo järjestää apua, voiko mennä retkel-

le... milloin lähdetään?... Voi näyttää meille, minne mennään kesällä lasten kanssa, voi uida ja leikkiä...(Nainen 2.)

Naisen kertomuksessa ilmeet vaihtuvat toivosta suruun. Halu kohdata uusia kokemuksia olisi tärkeää, mutta niiden tavoittaminen tuntuu kaukaiselta. Haastattelun lopuksi, kun kysyin mitä he haluaisivat vielä kertoa ja oliko heidän mielestään tästä haastattelusta jotain hyötyä. He kertoivat, että puhuivat paljon ja tämä oli mukavaa. On mukavaa, että saamme olla naisten kesken. On helppoa puhua, kun paikalla on vain naisia. Lopuksi he vielä pohtivat sitä mitä tapahtuu, kun Osallisena Suomessa – hanke loppuu kesällä ja Vantus – hanke jo jouluna.

...Kuka auttaa, kun pitää maksaa lasku... naapuri, ystävä ei tiedä mitä tehdä laskun kanssa, kuka auttaa häntä, mitä tehdä, hän ei osaa suomen kieli. Miten voi osata matkustaa kesällä, kun ei osaa tietokonetta? ... Ei voi hakea tietoa. (Nainen 2.)

Mitä tehdä, kun menee lääkäriin, minun mies tarvitsee aina tulkin, lääkäri ei jaksa kuunnella, tulkki on puhelimesta ja minä aina kerron minun miehelle, mitä tulkki sanoo, hän ei kuule hyvin... Kuinka voi mennä minun mies pankkiin, tai kela, tai virasto, minä koulussa... kuka sitten auttaa? (Nainen 1.)

Nainen esittää puhuessaan tulkkia ja lääkäriä, jotka ovat puhelimesta. Hän näyttää hajamielisiä ja väsyneitä ilmeitä puhuessaan lääkäristä. Hän kertoo, että ”lääkäri on nuori, eikä jaksa kuunnella tulkkia. Sitten minä väsyn, kun lääkäri ei jaksa. Siitä ei tullut mitään”. Tulkkauksessa, varsinkin puhelintulkkauksessa on tärkeää, että tulkkaus on selkeää ja ammattitaitoista. Sopivan ja ammattitaitoisen tulkin käyttäminen on tärkeää, sillä hyvä tulkkaus edellyttää luottamusta asiakkaan ja tulkin välillä. Tulkkaaminen ei ole vain kielen mekaanista kääntämistä, vaan siihen vaikuttaa myös toisen kulttuurin ymmärtäminen. Tulkin ammattitaito koostuu paljosta muustakin, kuin vain kielitaidosta. (Allinen-Calderon 2011, 60.)

Nämä vaikeudet jäivät mieleeni, kun naiset olivat jo lähteneet. Keneltä he voivat hakea apua jos avun tarve on äkillistä? Uskon, että on mahdollista kehittää monikulttuurista

työtä, niin, että saisimme jokaiseen vastaanottokuntaan maahanmuuttajille oman toimipisteen, palvelevan puhelimen tai henkilön, joka on varmuudella tavoitettavissa tietyinä kellon aikana. Haastattelun aikana nousi usein esiin se, etteivät naiset saa apua silloin, kun he tuntevat sitä tarvitsevan.

Kysymykseeni, mikä merkitys monikulttuurisella tyttötyöllä on ollut heidän perheilleen ja heille itselleen, sain heiltä vastauksia haastatteluni aikana useaan kertaan. Vastaukset uusien ystävien löytymisestä, uusiin harrastuksiin tutustumisesta, suomen kielen opiskelun auttamisesta sekä vapaa-ajan mielekkäämmäksi tekemisestä, vahvistivat tietoa tämän työn tarpeellisuudesta. Naisten kertomat tarinat maahanmuutosta ja asumisesta vieraassa maassa toivat esiin useamman kerran huolen siitä, mitä tapahtuu, kun Osallisena Suomessa- ja Vantus- hankkeet loppuvat. Kerroin heille, että myös tyttötyö, tällaisessa muodossa Tornion kaupungissa, jatkuu enää vain vuoden verran. Vuoden päästä meidän täytyy miettiä, miten jatkamme tätä kaksi vuotta kestänyttä projektia.

Toiseen kysymykseeni, ovatko kotouttamistoimet riittäviä vastaamaan maahanmuuttajien tarpeisiin, sain useita vastauksia. Yhden vastauksen kohdalla, joka oli, että täällä Suomessa ”kaikki menee hitaasti, ehkä Euroopassa on eri tapa”, kuvastaa maahanmuuttajanaisten tuntemusta saamistaan palveluista. Tämä kokemus on heidän, enkä osaa ottaa siihen kantaa, suurimmaksi osaksi naiset olivat kuitenkin positiivisia ja tyytyväisiä saamiinsa palveluihin ja niihin työntekijöihin, joita olivat kotoutumisaikanaan kohdanneet.

## 9 POHDINTA

Opinnäytetyössäni keskityn tutkimaan tyttötyötä, maahanmuuttajien kotoutumista sekä erilaisia toimintamuotoja monikulttuurisessa tyttötyössä eri toimijoiden kanssa. Olen työskennellyt maahanmuuttajaperheiden kanssa pitkään ja tätä opinnäytetyötäni tehdessä mielessäni heräsi kysymys, miten Tornion kaupungissa voitaisiin tehdä työtä niin, että he saisivat ongelmiinsa apua joustavammin?

Olen ollut työssä Tornion nuorisotoimessa yli kahdeksan vuotta ja osa työstäni, seitsemän vuoden ajan, on ollut työtä maahanmuuttajalasten kanssa koululaisten aamu – ja iltapäivätoiminnassa. Olen myös koordinoanut Tornion kaupungin harrastekerhoja vajaan neljän vuoden ajan. Sain myönteisen vastauksen esimieheltäni, kun ehdotin, että haluaisin perustaa uudenlaisen, monikulttuurisen kokkikerhon lapsille ja nuorille. Kerho on toiminut siitä alkaen ja kansallisuuksia kerhossa on ollut kuudesta eri maasta mukaan lukien suomalaislapset.

Opinnäytetyössäni halusin selvittää yhteistyön merkitystä maahanmuuttajanaisten kanssa tehtävässä työssä. Olemmeko saaneet aikaan jotain konkreettista näyttöä tai toimintaa, joka sellaisenaan voisi jatkua Kemi-Tornio alueella esimerkiksi nuoriso – ja sosiaalitoimen yhteistoimintana? Uskon, että toimintaa voisi kehittää myös yli sektorirajojen, niin, että Tirlittan talosta, tai jostakin vastaavasta paikasta, tulisi pysyvä matalankynnyksen talo hakea apua ja neuvoja maahanmuuttajien moniin ongelmiin.

Haastatteluni, joka pohjautuu narratiiviseen, kerronnalliseen tutkimukseen on hyvä tutkimustapa maahanmuuttajanaisten kanssa, koska siinä voidaan myös havainnoida eikielellistä viestintää. Pienet erot ja vivahteet tulevat esille vasta, kun oppii tuntemaan haastateltavan paremmin. Olen tehnyt haastatteluni rehellisesti ja puolueettomasti, enkä ole vaikuttanut saamiini vastauksiin. Haastattelussani tutkin sitä, miten naiset ovat kokeneet yhteistyömme tyttötyön ja kotoutumista ja koulutusta edistävien hankkeiden kanssa. Vastauksissa tuli esille se, että naiset kokivat tulleen huomioduiksi ja saaneensa apua tarvittaessa. Lisäksi halusin pohtia sitä, mikä merkitys yhteistyöllämme eri toimijoiden kanssa on ollut. Useassa vastauksessa tuli esiin se, että apua on saanut nopeammin. Ennen haastattelua en tiennyt kaikista heidän saamistaan avusta hankkeiden piirissä, vaan useimmat asiat kuulin ensi kertaa heidän tarinassaan.

Molemmissa hankkeissa ja nuorisotoimen tyttötyössä ovat olleet ne hyvät puolet, että maahanmuuttajat asiakkaina ovat tavoittaneet meidät helposti. Osallisena Suomessa-hankkeen toimisto sijaitsee Kemin lyseon lukion maahanmuuttajakoulutuksen tiloissa ja Vantus-hankkeen työntekijä jalkautuu sinne, missä tavoittaa asiakkaat parhaiten, myös heidän koteihinsa. Nämä molemmat hankkeet ohjaavat asiakkaitaan nuorisotoimen tyttötyöhön, jossa voimme keskustella ja suunnitella erilaisia toimintoja yhteisten asiakkaittemme parhaaksi. Nuorisotoimessa teemme tyttötyötä myös yhteistyönä yläkoulun kanssa, tavoittaen näin myös niitä maahanmuuttajatyttöjä, joista opettajalla on herännyt huoli.

Maahanmuuttajien kanssa olen työskennellyt niin kauan, että tiedän joidenkin asioiden ja päätösten kestävän luvattoman pitkään. Olen seurannut vierestä tapausta, jossa varhaisteini-iässä oleva maahanmuuttajatyttö odotti Suomeen tultuaan kouluun pääsyä yli puoli vuotta. Tyttö oli luku- ja kirjoitustaidoton omalla kielellään ja kouluun päästyään oppiminen on ollut nopeaa. Kuka kantaväestöön kuuluva olisi suostunut samaan? Uskon, että tämä tapaus oli monien yhteensattumien summa, joihin ei voitu vaikuttaa nopeammin.

Vaikka teemme tyttötyössä yhteistyötä eri tahojen kanssa, maahanmuuttajat kokevat, että he eivät ymmärrä mitä apua he voisivat saada, sillä usein ongelmana on kielivaikeudet. Joidenkin asioiden ja päätösten kestäminen vie niin kauan aikaa, että he ovat unohtaneet, mitä asia koskee. Työssäni olen joutunut pohtimaan, miten voisimme edistää maahanmuuttajien kotoutumista niin, että he kokisivat saavansa niitä palveluita, joita he tarvitsevat nykyistä helpommin, nopeammin sekä ymmärrettävämmin. Suurena ongelmana on myös tulkin saaminen paikalle siinä vaiheessa, kun hätä on suurin. Puhe-lintulkkaukset ovat hyvä ratkaisu, mutta ne eivät palvele kaikkia apua tarvitsevia.

Haastattelussa tuli esiin myös se, että he eivät saa apua netin kautta, kun tietokoneen käyttö on heille vaikeaa tai heillä ei ole konetta tai nettiyhteyttä. He kertoivat, että omassa kotimaassaan heillä ei ole ollut mahdollisuutta oppia netin käyttöä, koska se oli kiellettyä. He ymmärsivät netin tuoman helpon moneen asiaan, kunhan vain saisivat siihen opetusta lisää. Haastattelun aikana naiset esittivät toiveen, että voisimme opettaa tyttöjen talolla heille lisää tietokoneen käyttöä ja etsiä heille tietoa asuin ympäristöstämme. Olemme aikaisemmin katsoneet netistä joitain asioita yhdessä, mutta emme mitenkään säännöllisesti. Tutussa paikassa, pienessä ryhmässä tietojen haku olisi

helpompaa. Kerroin heille erilaisista mahdollisuuksista retkeillä kesällä lähiympäristössä ja myös Ruotsin puolella. Erilaiset virkistyskohteet ovat hyvin esitelty nettisivuilla, kunhan tietää, miten niitä voi hakea. Kerroin, että näihin Ruotsin puolella oleviin vapaa-aika paikkoihin sisäänpääsy on ilmaista, ainoastaan erilliset toiminnot, kuten vesiliukumäet, ovat maksullisia. Uudenlaiset vapaa-ajan mahdollisuudet pienten lasten kanssa olisivat piristäviä kokemuksia koko perheelle.

Heidän vastauksistaan tuli huoli tavallisen arjen sujumisesta. Jotkin asiat voivat tuntua kantaväestöstä pieniltä, mutta kieltä osaamattomalle ne muodostuvat suuriksi ja toistuksessaan aiheuttavat lisääntyvää mielihapaa. Joskus he kokevat, etteivät ole oikeassa paikassa, eivät suomalaisia, eivätkä enää oman maan kansalaisia. Pienet asiat muodostuvat helposti suuriksi, jos ennaltaehkäisevää työtä ei käynnistetä ajoissa. Mielestäni voimavarojen jakaminen eri tulosityksiköiden kesken toisi kaivattua helpotusta monikulttuuriin työhön.

Haastattelussa tuli esille, että he arvostivat kaupungin pakolaistyössä olevien ohjaajien hyvyttä, ja harmittelevan sitä, että heillä on liikaa työtä. Suureksi ongelmaksi he kokivat, että tulkkipalvelua joutuu odottamaan. Kysyessäni miten he ovat ratkaisseet asian, he kertoivat, että he käyttävät lapsiaan tulkkeina, mikä ei mielestäni ole oikein lasta kohtaan. Lapsi ei ole valmis käsittelemään vanhempien ongelmia, vaikka osaakin selittää ne tarvittaessa. Tulkkina ei saa käyttää henkilöä, joka on asiakkaan läheinen, varsinkin perheenjäsentä. Tällaisissa tapauksissa asiakkaan turvallisuus tai tulkin luotettavuus voi vaarantua. Eettisesti vaikeiden asioiden, erityisesti lähisuhdeväkivaltaa epäiltäessä, ei lapsia saisi päästää tulkkamaan, jotta he eivät joutuisi hankalaan välikäteen. (Allinen-Calderon 2011, 61.)

Olen vuosien varrella saanut kuunnella maahanmuuttajien tarinoita väkivallasta, kurjuudesta, uhkailusta ja painostuksesta. Heistä kukaan ei olisi halunnut jättää kotimaataan ja kotiaan, jos siellä olisi ollut pienikin mahdollisuus inhimilliseen elämään. Näitä tarinoita kuunnellessa on helpompaa ymmärtää heidän pakoaan omasta kotimaastaan. Me kaikki elämme yhdellä ja samalla pallolla, mutta heidän puoliskollaan palloa on elämä miltei mahdotonta. Usein konfliktien syynä on yksilön tai yhteisön elämänsäkatso-  
mus, joka poikkeaa valtaväestön näkemyksistä. Helposti ajatellaan, että vieraasta maasta tulleet hakevat vain hyviä sosiaali-etuksia hakematta työtä tai koulutusta. Kuinka

saamme kantaväestölle välitettyä tietoa siitä, että pakolaisen hätä on todellinen ja meillä on oikeus ja myös velvollisuus olla auttamassa heitä?

Usein mietin, miksi pakolaiskiintiö on määrätty niin korkealle, vaikka on selvästi huomattavissa, että kaikkia ei voida, eikä ehditä palvella tarpeeksi hyvin? Kielikoulu vanhemmille on eri kaupungissa ja usein matka on tuottanut ongelmia. Ammatillista koulutusta nuorille ei pystytä järjestämään aina toiveiden mukaan ja niinpä muuttoa tapahtuu yhä enenevässä määrin Etelä-Suomeen. Olemme täällä pohjoisessa yksi vastaanottokunta, mutta usein perheet jatkavat muuttamista jo muutaman kuukauden kuluttua. Miten voimme varautua heidän vastaanottoonsa ja miettiä pysyviä järjestelyjä jos muita perusasioita ei ole ajateltu loppuun saakka? Millä kotikunta perustelee kantaväestölle, että pakolaiskiintiötä on suurennettu ja se on voimassa toistaiseksi?

Hyvän kotoutumisen merkitys näkyy monella sektorilla. Koko perheen tyytyväisyys heijastuu kaikkeen oppimiseen ja sopeutumiseen vieraassa kulttuurissa. Yhteiskunnallisesti ajateltuna panostaminen hyvään maahanmuuttajien vastaanottoon ja kotoutumistyöhön kantaa positiivista tulosta. Sopivan koulutuksen ja työn löytäminen auttaa maahanmuuttajaa elämässään ja takaa paikkakunnalle jäämisen. Kirjassa Koti maalla eräs maahanmuuttajanainen kuvaa elämänsä pienellä paikkakunnalla.

”Yhteiskunta auttaa täällä ihmisiä ja kaikista huolehditaan. Täällä kaikilla on samat mahdollisuudet. Täällä ei ole eroa ihmisten välillä, vaan kaikkia kannustetaan opiskelemaan ja tekemään työtä. Täällä ei tarvitse pelätä ja täällä on turvallista. Haluaisin asua täällä tulevaisuudessakin.”  
(Nachkepija 2010.)

Olen ollut tekemisissä Tornioon tulleiden ensimmäisten maahanmuuttajanaisten kanssa jo noin 20 vuotta sitten. Heistä kahdella, jotka tunnen paremmin, ovat saaneet vakituiset työpaikat. Olen tehnyt työtä myös naisen kanssa, joka on tullut Tornioon vasta neljä vuotta sitten ja hän sai muutama kuukausi sitten kansalaisuuden ja vakituisen työpaikan. Tällaisilla päätöksillä tuetaan koko perhettä ja osoitetaan, että kannustus ja luottamus auttavat perheen jäämistä paikkakunnalle. Useat maahanmuuttajat, jotka ovat asuneet Torniossa vakituisesti jo pidempään, saavat helpommin myös työharjoittelupaikkoja ja määräaikaista työsopimuksia. Heistä moni on työskennellyt koululla tai päiväkodissa samankielisten lasten apuna. Heidän kohdallaan määräaikaiset sopimukset ovat olleet



askel vakituiseen työhön. Pitkäjänteisellä kototutustumistyöllä saadaan aikaan hyviä tuloksia yhteiskunnallisesti ajatellen. Eräs maahanmuuttajanainen sanoi minulle osuvasti, että hän ei halua enää mennä sosiaalitoimistoon, vaan tuntuu paremmalta saada palkka omalla työllä.

Useissa teoksissa pohditaan kuka ja mikä on maahanmuuttaja. Erilaisissa yhteisöissä ihmiset kohtaavat samanlaisia ihmisenä olemisen kysymyksiä kuin kuka tahansa. ”Ei ole omaa maahanmuuttajien ihmislajia, vaan kansainvälistyvässä maailmassa on syystä tai toisesta liikkuvia ihmisiä.” Ihmiset joutuvat aina ja kaikkialla ratkaisemaan kysymyksiä, kuten mitä on elämä ja miten rakennan tulevaisuuden itselleni ja perheelleni, miten ja missä voin sitoutua ja saavuttaa sen mitä elämältä haluan. (Huttunen, 2009, 119–120.) Molemmat haastateltavani, kertoivat että he eivät halua muuttaa perheineen pois Tornion. He kertoivat myös, että kotimaahan he eivät enää halua palata takaisin sodan takia, siitä huolimatta, että ikävä on suuri kaukana asuvia sukulaisia kohtaan, joihin he olivat yhteydessä viesteillä tai puhelimitse.

Kysymykseen, miten he ovat perheineen tunteneet kotoutuneensa Tornion alueelle, sain hauskan vastauksen. Heidän lapsensa ovat kotoutuneet Suomeen ja Tornioon niin hyvin, että toisen naisen lapsi kertoi koulussa olevan parempaa ruokaa kuin kotona. Se tuntui aiheuttavan naisissa hilpeyttä, sillä molemmat heistä ovat erinomaisia ruuanlaittajia. Olemme usein saaneet maistaa heidän ruokiaan, ja ne ovat olleet todella maukkaita. Toinen nainen kertoi, että hänen tyttärensä viihtyy Tirlittanissa ja suuttuu äidille, jos hän on mennyt sinne yksin. Nainen kertoo hymyillen haastattelussa, että ”tyttö lähettää vihasia viestejä puhelimella, eikä puhu minulle enää koskaan.” Olemme luvanneet naisille, että he voivat tulla naisten iltaan myös tyttäriensä kanssa.

Näitä kysymyksiä ja pohdintoja tulee vastaan melkein päivittäin. Myös omia asenteita täytyy välillä puntaroida ja perustella itselle, jotta kykenee toimimaan puolueettomasti ja positiivisesti. Olen kuitenkin varma siitä, että monikulttuurisessa tyttötyössä olen saanut paljon uusia vaikutteita ja valmiuksia sekä onnistumisen kokemuksia. Sosionomiopinnoissa olen opiskellut monikulttuurisia taitoja ja olen saanut enemmän varmuutta soveltaa oppimaani käytäntöön. Sosionomin koulutuksessa olen ollut positiivisesti yllätynyt kuinka laajasti tätä työtä käydään läpi. Opiskeluni myötä olen saanut osallistua moniin uusiin tehtäviin ja siten saanut työhöni uusia näkökantoja. Olen saanut enemmän

itsevarmuutta toimia maahanmuuttajien kanssa ja olen valmiimpi uusiin haasteisiin monikulttuurisessa tyttötyössä.

Haluan liittää opinnäytetyöni loppuun Kaija Koon laulun sanat, jotka tässä yhteydessä kuvaavat mielestäni hyvin myös maahanmuuttajanaisen tunteita.

*En odota yllätystä, en pidätä hengitystä.  
Mä haluan jättää sen kaiken taakse.  
Tää mun pakoni loppuun juostu on.  
En mä rohkea oo, enkä kuolematon,  
mut mä tiedän vaan sen, minkä sydän on tiennyt kauan;  
Tää mun pakoni loppuun juostu on.  
Toni Wirtanen*

## LÄHTEET

Allinen – Calderon, Nnenna & Essak, Batulo & Hirvonen, Sonja & Kanervo, Marianne & Nurmi, Reet & Siitonen, Minna & van Dijken, Marjo & Westermarck, Silja 2011. Tunnista ja turvaa - käsikirja väkivallan uhrin auttamistyöhön vastaanottokeskuksissa. Monika-Naiset liitto ry. Helsinki

Cantell, Matti 2000 (toim.) Monikulttuurisen nuorisotyön käsikirja. Työryhmä Cantell, Matti & Lappalainen, Rilli & Salmio, Tiina & Varis, Tuovi. Allianssi. LK-Kirjat, Lasten keskus. Helsinki.

Harilahti-Juola, Virpi 2010. Koti maalla. Käsikirja maahanmuutosta. Maaseudun Sivistysliitto. Bookwell Oy, Porvoo.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Pirkko 2007. Tutki ja kirjoita. 13., osin uudistettu painos. Otavan kirjapaino Oy, Keuruu 2007.

Honkasalo, Veronika 2011. Tyttöjen kesken. Monikulttuurisuus ja sukupuolten tasa-arvo nuorisotyössä. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 109. Unigrafia, Helsinki.

Huttunen, Laura 2009. Teoksessa En ole rasisti, mutta... Keskinen, Suvi, Rastas, Anna & Tuori, Salla (toim.) Vastapaino & Nuorisotutkimusverkosto. Tampere.

Järvinen, Riitta 2004. Ammatillisen maahanmuuttotyön kulttuuri. Erilaisuus sosiaali- ja terveydenhuollon jäsenyksissä. Tampereen yliopistopaino Oy. Tampere.

Koski, Pia 2012. Tornion kaupunki, Vantus – hanke. Hankemateriaalia.

Kovacs, Rita 2012. Se vain tapahtui – Suomeen muutto. Teoksessa: Koti maalla, käsikirja maahanmuutosta. Maahenki Oy. Bookwell Oy, Porvoo.

Lankinen, Mari 2011. Voimaneidot – Opas tyttöjen oman voiman haltuunoton ja aggression hallinnan tukemiseen. Kalliolan nuoret ry ja Setlementtinuorten liitto ry. Kustannus-Painotuote Tmi Terapeda. Tallinnan kirjapaino Oy 2011.

Linnossuo, Outi 2004. (toim.) Sosiaalisen nuorisotyön toimintamalleja. Turun ammatti- korkeakoulun oppimateriaaleja II. Turun kaupungin painatuspalvelut. Turku.

Mulari, Heta & Eischer, Heli 2012. Tyttötyönkansio. Tyttötyön verkosto - hanke. Suomen Setlementtiliitto ry. Setlementtijulkaisuja 30. Helsinki. Saatavana myös osoitteesta <http://setlementti-fi->

[bin.directo.fi/@Bin/88277f0385095601ff758edd59575c6e/1352903341/application/pdf/127576/tyttotyönkansio.pdf](http://bin.directo.fi/@Bin/88277f0385095601ff758edd59575c6e/1352903341/application/pdf/127576/tyttotyönkansio.pdf). Luettu:1.11.2011.

Nachkepija, Ida 2010. Minun mieheni sai työtä Suomesta. Teoksessa: Koti maalla, käsikirja maahanmuutosta. Maahenki Oy. Bookwell Oy, Porvoo.

Niskanen, Jaana 2011. Kemin kaupunki, Osallisena Suomessa – hanke. Hankemateriaalia.

Paloheimo, Oiva 1953. Tirlittan. WSOY, Helsinki.

Pentikäinen, Marja 2005. Loputtomalla matkalla. Kertomuksia pakolaisuudesta. Lassi Saressalo (toim.) Etnika Oy. Hakapaino Oy, Helsinki.

Pöyhönen, Tarja & Tarnanen, Mirja & Vehviläinen, Eeva-Maija & Virtanen, Aija & Pihlaja, Lenita 2010. Osallisena Suomessa, kehittämissuunnitelma maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi. Jyväskylän yliopisto / Soveltavan kielentutkimuksen keskus. Jyväskylän yliopistopaino. Jyväskylä 2010.

Räisänen, Johanna & Lilja, Hannele 2004. Nicehearts – työtä tyttöjen ja naisten kasvun tukemiseksi. Teoksessa Sosiaalisen nuorisotyön malleja. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja. Turun kaupungin painatuspalvelut. Turku.

Räty, Minna 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki. Tammer-Paino Oy, Tampere.

Geneven sopimus 1968. Asetus pakolaisen oikeusasemaa koskevan yleissopimuksen voimaansaattamisesta.

[http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1968/19680077/19680077\\_1](http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1968/19680077/19680077_1) Luettu:17.11.2012

Kemin kriisikeskus Turvapoiju. Kemi.

[https://www.tukinet.net/palveluhaku/palvelu\\_tiedot.tmpl?id=82](https://www.tukinet.net/palveluhaku/palvelu_tiedot.tmpl?id=82). Luettu:18.11.2012

Laki maahanmuuttajien oikeudesta kotoutussuunnitelman tekoon, 11§.  
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2005/1215>. Luettu:20.11.2012  
 Geneven sopimus 1968.  
 Asetus pakolaisen oikeusasemaa koskevan yleissopimuksen voimaansaattamisesta.  
[http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1968/19680077/19680077\\_1](http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1968/19680077/19680077_1) Luettu:17.11.2012

Laki kotoutumisen edistämisestä 2011.  
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386>. Luettu:15.11.2012.

Laki pakolaisten vastaanotosta aiheutuvien kulujen korvaamisesta. Työministeriö 1999.  
<http://www.finlex.fi/fi/laki/smur/1999/19990512>. Luettu:20.11.2011.

Laki turvapaikanhakijan oleskeluluvasta 9.7.2004/649.  
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/kumotut/1999/19990493>. Luettu:21.11.2012.

Laki yhdenvertaisuuden edistämisestä 6§ 2004.  
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040021>. Luettu:15.11.2011.

Lapin ELY-keskus 2012. Toiminnallinen tulostavoiteasiakirja maahanmuuttoon ja kotoutumisen liittyvissä asioissa 9.2.2012. [http://www.ely-keskus.fi/fi/ELYkeskukset/LapinELY/Tehtavatjatoiminta/Suunnittelujaseuranta/Documents/E-vastuualue % 20TEM % 20ja % 20SM % 20tulostavoiteasiakirjat % 20maahanmuutto % 20ja % 20kotouttaminen/TEM\\_SM\\_toiminnallinen\\_tavoiteasiakirja\\_maahanmuutto\\_kotouttaminen\\_2012.pdf](http://www.ely-keskus.fi/fi/ELYkeskukset/LapinELY/Tehtavatjatoiminta/Suunnittelujaseuranta/Documents/E-vastuualue%20TEM%20ja%20SM%20tulostavoiteasiakirjat%20maahanmuutto%20ja%20kotouttaminen/TEM_SM_toiminnallinen_tavoiteasiakirja_maahanmuutto_kotouttaminen_2012.pdf) Luettu:14.11.2011

Leivonniemi, Minna 2010. Maahanmuuttovirasto: ”Pakolaiset valitaan jo harkiten”. Suomen Kuvalehti 6.3.2010.  
<http://suomenkuvalehti.fi/jutut/kotimaa/maahanmuuttovirasto-pakolaiset-valitaan-jo-harkiten>. Luettu: 6.12.2012.

Maahanmuuttovirasto 2012.  
[http://www.migri.fi/turvapaikka-suomesta/kiintiopakolaiset/miten\\_kiintiopakolaiset\\_valitaan](http://www.migri.fi/turvapaikka-suomesta/kiintiopakolaiset/miten_kiintiopakolaiset_valitaan). Luettu:19.11.2012.

MoniNet, Rovalan Setlementti ry 2012.

<http://moninet.rovala.fi/loader.aspx?id=81466b6d-9ad0-406d-80be-4b716c8a2262>. Luettu: 20.11.2012.

MoniNet, Rovalan Setlementti ry 2012. Suomi Kotina – projekti 2011 - 2013.

<http://moninet.infoweb2.as.tietotalo.fi/loader.aspx?id=f9bcae98-eeaa-48a7-a021-94ebde935ac7>. Luettu:20.11.2012.

Opetushallitus 2012. Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteet.

[http://www.oph.fi/download/139342\\_aikuisten\\_maahanmuuttajien\\_kotoutumiskoulutuksen\\_opetussuunnitelman\\_perusteet\\_2012.pdf](http://www.oph.fi/download/139342_aikuisten_maahanmuuttajien_kotoutumiskoulutuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2012.pdf). Luettu:15.11.2012

Opetushallitus. Kielitaidon tasojen kuvausasteikko. [http://www.google.fi/url?sa=t &rct=j&q=suomen%20kielentaitotasojen%20kuvausasteikko&source=web&cd=1&sqi=2&ved=0CC0QFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.oph.fi%2Fops%2Fperusopetus%2Ftaidotasoasteikko.doc&ei=en-](http://www.google.fi/url?sa=t&rct=j&q=suomen%20kielentaitotasojen%20kuvausasteikko&source=web&cd=1&sqi=2&ved=0CC0QFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.oph.fi%2Fops%2Fperusopetus%2Ftaidotasoasteikko.doc&ei=en-vULy1NOWD4gS1vYDoBg&usg=AFQjCNEhnSloBcfg89q-9AcBeRQKoZkAgg)

[vULy1NOWD4gS1vYDoBg&usg=AFQjCNEhnSloBcfg89q-9AcBeRQKoZkAgg](http://www.google.fi/url?sa=t&rct=j&q=suomen%20kielentaitotasojen%20kuvausasteikko&source=web&cd=1&sqi=2&ved=0CC0QFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.oph.fi%2Fops%2Fperusopetus%2Ftaidotasoasteikko.doc&ei=en-vULy1NOWD4gS1vYDoBg&usg=AFQjCNEhnSloBcfg89q-9AcBeRQKoZkAgg). Luettu:22.11.2012

Pakolaisneuvonta.[http://www.pakolaisneuvonta.fi/index\\_html?lid=106&lang=suo](http://www.pakolaisneuvonta.fi/index_html?lid=106&lang=suo). Luettu:20.11.2012.

Puolanne, Tarja 2002. KeVät – PROJEKTI. Opettajasta onnelliseksi ohjaajaksi. Teoksessa: Hakulinen, Riitta, Hintikka, Anna – Maija, Puolanne, Tarja & Soininen, Elvi 2002. ”Ohjauksesta puheenollen...” <http://www3.hamk.fi/esr-kevat/verkkojulkaisut/Artikkelikokoelma.pdf>. Luettu:20.5.2012.

Rakennerahasto.fi. Maahanmuuttajan alkukartoitus.

[http://www.rakennerahastot.fi/rakennerahastot/fi/06\\_ajankohtaista/01\\_uutiset/20120302\\_1\\_alpo\\_julkaisu.jsp](http://www.rakennerahastot.fi/rakennerahastot/fi/06_ajankohtaista/01_uutiset/20120302_1_alpo_julkaisu.jsp). Luettu:23.11.2012.

Rapo, Markus 2011. Artikkelit: Kuka on maahanmuuttaja. Tilastokeskus [http://www.stat.fi/artikkelit/2011/art\\_2011-02-15\\_003.html?s=0](http://www.stat.fi/artikkelit/2011/art_2011-02-15_003.html?s=0). Luettu:10.11.2012

Savolainen, Miina 2008. Maailman ihanin tyttö. Voimaonnuttava valokuvaus.<http://www.voimaonnuttavavalokuva.net/menetelma.htm>

Sisäasianministeriö, uusi kotoutumislaki 1.9.2011  
[http://www.intermin.fi/fi/kehittamishankkeet/maahanmuutto\\_2020/kotoutumistoimien\\_kehittaminen](http://www.intermin.fi/fi/kehittamishankkeet/maahanmuutto_2020/kotoutumistoimien_kehittaminen). Luettu:15.11.2012.

STT, Helsingin Sanomat 12.10.2012. Väitös: Perheväkivalta lisää tyttöjen käytöshäiriöitä.

<http://www.hs.fi/kotimaa/V%C3%A4it%C3%B6s+Perhev%C3%A4kivalta+lis%C3%A4%C3%A4+tytt%C3%B6jen+k%C3%A4yt%C3%B6sh%C3%A4iri%C3%B6it%C3%A4/a1305606382581>. Luettu:7.12.2012.

Tornion kaupunki, pakolaistyö. <http://www.tornio.fi/index.php?p=Pakolaistyo>. Luettu:8.10.2011

Tornion kaupunki, Vantus – hanke 2012.

[http://www.tem.fi/files/34492/Kooste\\_kuntien\\_HAAPA-hankkeista\\_2012-2013.pdf](http://www.tem.fi/files/34492/Kooste_kuntien_HAAPA-hankkeista_2012-2013.pdf).  
 Luettu:8.11.2012.

Tornion kaupunki, Vantus – hanke 2012.

<https://www.tornio.fi/index.php?p=Vantushanke> Luettu: 12.11.2012

Työ - ja elinkeinotoimisto. <http://www.tem.fi/index.phtml?s=4627>. Luettu:19.11.2012

Vaitiolovelvollisuuslaki 22.9.2000/812.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>. Luettu:23.11.2012

Van Pelt, Jennifer 2012. Social Work Today. Keeping Teen Moms in School — A School Social Work Challenge Vol. 12 No. 2 P. 24 March/April 2012 Issue.  
<http://www.socialworktoday.com/archive/031912p24.shtml>. Luettu: 23.11.2012.

Vuokila-Oikkonen, Taina 2002. Akuutin psykiatrisen osastohoidon yhteistyöneuvottelun keskustelussa rakentuvat kertomukset. Oulun yliopisto, narratiivinen lähestymistapa.  
<http://herkules.oulu.fi/isbn9514268903/html/x241.html>.

<http://jultika.oulu.fi/Record/isbn951-42-6890-3>. Luettu: 22.11.2012.

Wirtanen, Toni 2010. Vapaa - laulun sanoitus Kaija Koon levyllä.

<http://www.kaijakoo.fi/uutiset.php> / Luettu:29.11.2012

<http://www.sweetslyrics.com/782063.Kaija%20Koo%20-%20Vapaa.html>. Luettu:29.11.2011.

## LIITTEET 1

## Haastattelukysymykset:

1. Kuinka kauan olet asunut Suomessa?
2. Minkälainen on sinun perheesi?
3. Tulitko Suomeen perheesi kanssa?
  - Miten matkasi Suomeen onnistui?
  - Kuinka paljon tiesit Suomesta etukäteen?
4. Miten sinun kotoutumisesi on edistynyt Suomessa?
  - Mitä haasteita olet kohdannut?
  - Mikä on kotoutumisessasi vaikeinta?
  - Mikä on ollut helpointa kotoutumisessasi?
  - Miten perheesi ja varsinkin lapsesi ovat kotoutuneet Tornioon?
  - Mikä Suomessa on mielestäsi hyvää?
  - Mitkä asiat ovat auttaneet sinua kotoutumisessa?
  - Tunnetko kuuluvasi Suomeen?
  - Oletko harkinnut muuttoa isompaan kaupunkiin Suomessa?
5. Muistele, mitä on tapahtunut Suomessa asuessasi?
  - Hyvät asiat?
  - Huonot asiat?
  - Asuinympäristö?
  - Mitä pidät suomalaisesta ruuasta?



6. Miten Tornion kaupungin tyttötyö on edistänyt sinun ja perheesi kotoutumista?

- Minkälaista on olla nainen Suomessa?
- Kokemukset erilaisesta toiminnasta naisten kanssa?
- Olemmeko pystyneet auttamaan esimerkiksi omaehtoisessa kielen opiskelussa?
- Ystävät?
- Mitä uusia ideoita haluaisit tuoda toimintaamme mukaan?
- Onko toimintaa riittävästi?
- Mitä muuta?

7. Miten Osallisena Suomessa – hanke on edistänyt sinun ja perheesi kotoutumista?

- Alkuvaiheen ohjaus?
- Opiskelu?
- Työharjoittelut?
- Työ?
- Oletko saanut apua virastoissa käynteihin, esimerkiksi TE-toimisto ja Kela?
- Mitä muuta?

8. Miten Vantus – hanke on edistänyt sinun ja perheesi kotoutumista?

- Yhteistyö eri virastojen kanssa?
- Harrastukset?
- Kulttuuri?
- Vapaa-aika, retket?
- Ystävät?
- Mitä muuta?

9. Miten koet selviäväsi suomen kielellä?

- Miten kielen opiskelusi on onnistunut?
- Onko opetus ymmärrettävää?

- Mitä kaipaavat lisää opetukseen?
- Oletko saanut opiskeluusi apua omalla kielelläsi?
- Saatko tarvittaessa tulkin apua?

10. Miten koet suomalaisen kulttuurin?

- Onko jotakin joka on mielestäsi hyvää?
- Onko jotakin joka pelottaa sinua?
- Onko jotakin sellaista mitä et ymmärrä suomalaisessa kulttuurissa?
- Miten suomalainen kulttuuri eroaa omasta kulttuuristasi?
- Oletko kohdannut rasismia?
- Onko perheesi kohdannut rasismia tai kiusaamista?

11. Kuinka usein olet yhteydessä kotimaahasi?

- Mitä asioita jäit kaipaamaan kotimaassasi?
- Oletko käynyt kotimaassasi Suomessa olon aikana?
- Ovatko sukulaisesi käyneet Suomessa?

12. Onko sinulla jotain lisättävää tähän haastatteluun?

- Haluaisitko kertoa vielä minkälaisena koit tämän haastattelun?
- Nousiko tässä esiin sellaista, josta uskot olevan sinulle hyötyä?